

Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών
Σύγχρονες τάσεις στη γλωσσολογία για εκπαιδευτικούς

Διπλωματική Εργασία
Τα λόγια επίθετα στον Κοινοβουλευτικό λόγο και οι Διδακτικές
τους προεκτάσεις

Βασιλική Κουφού
Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Μαρία Καμηλάκη
Συνεπιβλέπων καθηγητής: Αθανάσιος Γεωργακόπουλος

Πάτρα, Ιανουάριος, 2025

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του/της φοιτητή- φοιτήτριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

Τα λόγια επίθετα στον κοινοβουλευτικό λόγο
και οι διδακτικές τους προεκτάσεις

Βασιλική Κουφού

Επιτροπή επίβλεψης της Διπλωματικής εργασίας

Επιβλέπουσα καθηγήτρια:

Συν-επιβλέπων Καθηγητής:

Μαρία Καμηλάκη

Αθανάσιος Γεωργακόπουλος

Μέλος Σ.Ε.Π. του Ε.Α.Π.

Μέλος Σ.Ε.Π. του Ε.Α.Π.

Πάτρα, Ιανουάριος, 2025

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, κα. Μαρία Καμηλάκη, για την καθοδήγηση, την βοήθεια και την υπομονή της σε όλη τη διάρκεια της συγγραφής της διπλωματικής μου εργασίας.

Περίληψη

Η παρούσα εργασία εξετάζει τη χρήση των λόγιων επιθέτων στον κοινοβουλευτικό λόγο της Νέας Ελληνικής με επίκεντρο τη μορφολογία, τη σύνταξη, τις λειτουργίες και τη συμβολή τους στο ύφος του συγκεκριμένου επίσημου και σε μεγάλο βαθμό τυποποιημένου είδους λόγου. Σε ό,τι αφορά τη μεθοδολογία προσέγγισης, η ανάλυση δεδομένων αξιοποιεί τα σώματα κειμένων, και δη το ParlaMint.gr, εστιάζοντας ειδικότερα στην κατηγορία των λόγιων επιθέτων σε -ώδης/-ώδες μέσα από πίνακες συχνότητας και λεξικές συνάψεις, προκειμένου τελικά να αναδειχθούν οι επιμέρους διαστάσεις της παρουσίας και της λειτουργίας τους στον κοινοβουλευτικό λόγο. Τέλος, προτείνεται διδακτική εφαρμογή για τη διδασκαλία της χρήσης των λόγιων στοιχείων στην εκπαιδευτική διαδικασία, η οποία έχει ως στόχο να καλλιεργήσει την κριτική γλωσσική συνείδηση στους μαθητές και τις μαθήτριες.

Λέξεις-κλειδιά

λόγια επίθετα. μορφολογία, διδακτική εφαρμογή, κοινοβούλιο

«Learned adjectives in parliamentary discourse and their teaching implications»

Vasiliki Koufou

Abstract

The present study examines the use of learned adjectives in Modern Greek parliamentary discourse, focusing on their morphology, syntax, functions, and contribution to the style of this formal and largely standardized type of discourse. Regarding the methodological approach, the data analysis utilizes a corpus-based perspective, with a particular emphasis on the category of learned adjectives ending in *-ώδης/-ώδες*. Through frequency tables and lexical collocations, the study aims to highlight the various aspects of their presence and function in parliamentary discourse. Finally, a teaching application is proposed, aiming to cultivate students' critical linguistic awareness.

Keywords

Parliamentary discourse, Scholarly adjectives, Rhetorical strategy, Didactic application

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη.....	6
Abstract	7
Πίνακας περιεχομένων	8
1. Εισαγωγή.....	9
2. Θεωρητικό Πλαίσιο.....	10
2.1. Τα λόγια επίθετα.....	10
2.2. Γλωσσική αλλαγή και ιστορία της Ελληνικής	11
2.3. Τα λόγια στοιχεία στη Νέα Ελληνική	18
2.4 Ο Κοινοβουλευτικός λόγος	20
3.Ερευνητικό πλαίσιο.....	26
3.1. Η έρευνα.....	26
3.1.1. Ανάλυση δεδομένων.....	27
4. Προτάσεις Διδασκαλίας	44
4.1. Διδακτικές προεκτάσεις.....	44
4.2. Διδακτικό υλικό	48
Συμπεράσματα	53
Βιβλιογραφικές Αναφορές.....	56
Παράρτημα.....	59

1. Εισαγωγή

Με ιστορία πλέον των 4.000 χρόνων, η ελληνική γλώσσα είναι ένα από τα πιο παλιά και πιο διαρκή μέσα επικοινωνίας (Χριστίδης, 2001, σ. 24). Κατά τη διάρκεια αυτής της πορείας έχει υποστεί σημαντικές αλλαγές σε όλα τα επίπεδα της γλωσσικής ανάλυσης, όπως το φωνολογικό, το μορφολογικό, το σημασιολογικό, το συντακτικό και το λεξιλογικό (Καραντζόλα&Φλιατούρας, 2004, σ. 19) Παρά τις αλλαγές αυτές, διατηρείται ένας συνεκτικός πυρήνας που αναδεικνύει τη συνέχεια της ελληνικής από την Αρχαιότητα έως σήμερα (Χριστίδης, 2008, σ. 32).

Ένα από τα πλέον χαρακτηριστικά στοιχεία αυτής της μακροχρόνιας ιστορικής πορείας της Ελληνικής είναι τα λόγια στοιχεία, τα οποία συνδέουν το παρελθόν με το παρόν και χρησιμοποιούνται κυρίως στον επίσημο λόγο, όπως τον επιστημονικό, τον δημοσιογραφικό και τον πολιτικό (Browning, 2014, σ. 81).

Ένα από τα είδη λόγου στα οποία εμφανίζονται κατά κόρον λόγια στοιχεία είναι ο λόγος του Κοινοβουλίου, ως μία από τις εκφάνσεις του θεσμοθετημένου πολιτικού λόγου, που συνδυάζει τη λήψη αποφάσεων με την προβολή κοινωνικοπολιτισμικών αντιλήψεων και χαρακτηρίζεται από την αντιπαράθεση μεταξύ των πολιτικών κομμάτων και των βουλευτών (Καραντζόλα&Φλιατούρας, 2004, σ. 26). Σε αυτό το πλαίσιο, τα λόγια στοιχεία προσδίδουν κύρος, επισημότητα και ρητορική δυναμική (Χριστίδης, 2008, σ. 44).

Η παρούσα εργασία εξετάζει τη λειτουργία των λόγιων επιθέτων στον Κοινοβουλευτικό λόγο, εστιάζοντας στη μορφολογία, τη σύνταξη και την υφολογική τους συμβολή στο συγκεκριμένο είδος λόγου. Η μεθοδολογία βασίζεται στην επεξεργασία και ανάλυση γλωσσικών δεδομένων από τα Πρακτικά της Ολομέλειας της Βουλής και από επίσημες πολιτικές ομιλίες, αξιοποιώντας το σώμα κειμένων Parlamint, για τη μελέτη της συχνότητας και των συμφραζομένων των λόγιων επιθέτων (Χριστίδης, 2008, σ. 66). Συνολικά, η εργασία επιχειρεί να συμβάλει στη βαθύτερη κατανόηση της χρήσης των λόγιων στοιχείων στον κοινοβουλευτικό λόγο, υπογραμμίζοντας παράλληλα τη σημασία της συστηματικής διδασκαλίας τους για την καλλιέργεια γλωσσικής και πολιτικής συνείδησης (Mackridge, 2014, σ. 211).

2. Θεωρητικό Πλαίσιο

2.1. Τα λόγια επίθετα

Τα λόγια επίθετα αποτελούν ιδιαίτερο τμήμα του λεξιλογίου της Νέας Ελληνικής, που διατηρεί ζωντανές τις επιρροές της Αρχαίας, όπως εντοπίζονται κυρίως σε επίσημα κείμενα, επιστημονικές και διοικητικές χρήσεις, αλλά και στην εκκλησιαστική γλώσσα, χαρακτηρίζονται δε από μορφολογία που αποκλίνει από τη νόρμα της ΝΕ, ενώ και η σύνταξή τους συχνά αντανakλά πιο τυπικές μορφές επικοινωνίας.

Από τις διάφορες κατηγορίες λόγιων επιθέτων θα εστιάσουμε σε αυτά που λήγουν σε -ης/-ες, όπως *διαφανής* ή *υγιής*, τα λεγόμενα στην παραδοσιακή γραμματική «τριγενή και δικατάληκτα», τα οποία διατηρούν πολλά από τα κλιτικά χαρακτηριστικά της Αρχαίας Ελληνικής, όπως τη γενική πτώση σε -ους/-ούς, π.χ. *του ευώδους, του διαφανούς, του υγιούς* κ.λπ.. Παράλληλα, η λεξιλογική τους ποικιλία είτε ως αυτόνομων λέξεων είτε εντός λεξικών συνάψεων (π.χ. *ειδεχθές έγκλημα, απρεπής συμπεριφορά*), απαντά κατεξοχήν στο τυπικό επίπεδο της γλώσσας (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη & Φλιάτουρας, 2017).

Η ιστορική τους εξέλιξη έχει άμεση σύνδεση με την πορεία της ελληνικής γλώσσας: στην αρχαία Ελληνική, τα λόγια επίθετα είχαν κεντρικό ρόλο, καθώς χρησιμοποιούνταν σε διάφορα γλωσσικά συμφραζόμενα, από την ποίηση και τη φιλοσοφία μέχρι την πολιτική ρητορεία και την επιστημονική ορολογία. Έπειτα, με την επικράτηση της Ελληνιστικής Κοινής, η γλώσσα άρχισε να γίνεται πιο απλή, καθώς η ανάγκη για επικοινωνία σ' ένα πιο ευρύ γεωγραφικό και κοινωνικό πλαίσιο, εξαιτίας των κατακτήσεων του Μ. Αλεξάνδρου, οδήγησε στη μείωση της πολυπλοκότητας. Παρ' όλα αυτά, τα λόγια επίθετα συνέχισαν να χρησιμοποιούνται σε συγκεκριμένα περιβάλλοντα, όπως στην επιστημονική ορολογία και τις θεολογικές συζητήσεις. Κατά τη Βυζαντινή Εποχή, οι λόγιοι τα επανεισήγαγαν σε επίσημα και λειτουργικά κείμενα, διατηρώντας τα ως δείκτες πολιτισμικής συνέχειας και κύρους. Στη Νέα Ελληνική, εξακολουθούν να κατέχουν σημαντική θέση, κυρίως σε επίσημα και επιστημονικά κείμενα, καθώς και στην εκκλησιαστική γλώσσα. Παράλληλα, η χρήση τους συχνά αντανakλά τις πιο τυπικές μορφές επικοινωνίας, προσδίδοντας κύρος, ακρίβεια και διαχρονικό ύφος (Φλιάτουρας, 2022). Άρα, η μακρά ιστορική

πορεία των λόγιων επιθέτων καταδεικνύει τη σημασία τους ως γέφυρας μεταξύ της Αρχαίας και της Νέας Ελληνικής, καθώς συνδυάζονται γλωσσικά χαρακτηριστικά διαδοχικών φάσεων της ελληνικής γλώσσας, αποτελώντας ζωντανή απόδειξη της γλωσσικής συνέχειας, αλλά και των άνωθεν/ρυθμιστικών παρεμβάσεων συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων (ακαδημαϊκοί και εκκλησιαστικοί κύκλοι) στη γλωσσική χρήση.

Η διατήρηση της ιδιαίτερης μορφολογίας τους και η σύνταξή τους με τρόπους που συχνά αποκλίνουν από τη νόρμα της Κοινής Νέας Ελληνικής μαρτυρούν τη μακρά ιστορική τους εξέλιξη και τη σημασία τους στη διαμόρφωση του ύφους και της ρητορικής αποτελεσματικότητας σε επίσημα συμφραζόμενα. Ωστόσο, καθώς η γλώσσα εξελίσσεται και προσαρμόζεται στις σύγχρονες επικοινωνιακές ανάγκες, η χρήση των λόγιων επιθέτων ενδέχεται να έχει υποστεί αλλαγές, είτε μέσω της σταδιακής ενσωμάτωσής τους στη σύγχρονη ασημάδευτη ποικιλία/νόρμα είτε μέσω της μείωσης της παραγωγικότητάς τους. Σε κάθε περίπτωση, η μελέτη και η διδασκαλία τους προσφέρει μια μοναδική ευκαιρία κατανόησης της αλληλεπίδρασης μεταξύ γλωσσικής παράδοσης και εξέλιξης, συμβάλλοντας στην εμβάθυνση της γλωσσικής συνείδησης των ομιλητών.

2.2. Γλωσσική αλλαγή και ιστορία της Ελληνικής

Δεδομένου ότι τα λόγια στοιχεία αποτελούν συγχρονικό κατάλοιπο του γλωσσικού παρελθόντος, αναγκαία για την κατανόηση της διαχρονικής τους διαδρομής είναι η συνοπτική αναφορά στην ιστορία της ελληνικής γλώσσας υπό το πρίσμα της γλωσσικής αλλαγής.

Μέσα από την ανάλυση των γραπτών κειμένων, μπορούν να εντοπιστούν οι αλλαγές που έχει υποστεί μια γλώσσα και να αποκαλυφθούν οι διαφοροποιήσεις στο γλωσσικό σύστημα διαχρονικά. Μάλιστα, η συγκριτική ανάλυση των επιπέδων της δομής της γλώσσας δίνει τη δυνατότητα να εξαχθούν συμπεράσματα για τις μεταβολές που έλαβαν χώρα ανάμεσα στις χρονικές περιόδους, καθώς συχνά παρατηρείται να συνυπάρχουν οι παλαιότεροι με τους νεότερους τύπους, οι οποίοι επηρεάζουν ο ένας τον άλλο, σε μια «ανταγωνιστική» σχέση, μέχρι κάποιος να επικρατήσει (Νικηφορίδου, 2001, σ.8).

Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι οι απόψεις για την αλλαγή στη γλώσσα συχνά έχουν αρνητικό πρόσημο, διότι θεωρείται ότι μέσω των διαφόρων μεταβολών υποβαθμίζεται ή αλλοιώνεται η ποιότητα του γλωσσικού συστήματος. Ιδιαίτερα, η πεποίθηση αυτή ήταν κυρίαρχη στην Ευρώπη, και συνδέθηκε άμεσα με το γεγονός πως η αρχαία ελληνική και η λατινική ήταν οι γλώσσες γοήτρου (Καραντζόλα&Φλιατούρας, 2004, σ. 19). Αυτός ο αρνητισμός ενισχύθηκε από τις κοινωνικές πιέσεις και τις μεροληπτικές αντιλήψεις, που οδήγησαν στο να αντιμετωπιστούν οι γλωσσικές αλλαγές ως «λάθη». Μάλιστα, συχνά οι μεγαλύτερης ηλικίας ομιλητές είχαν μια αποδοκιμαστική στάση απέναντι στη διαφοροποίηση που εισήγαγαν οι νεότεροι, θεωρώντας τες αποκλίσεις από την ορθότητα της γραπτής γλώσσας (Νικηφορίδου, 2001, σ.8).

Παρά τις όποιες αντιδράσεις, οι παράγοντες που οδηγούν στη γλωσσική αλλαγή έχουν ισχύ για όλες τις γλώσσες και διακρίνονται σε εσωτερικούς και εξωτερικούς. Από τη μία πλευρά, βρίσκονται οι φωνολογικές ή οι γραμματικές αλλαγές, που προκύπτουν από τις εσωτερικές διεργασίες του γλωσσικού συστήματος, ενώ από την άλλη, βρίσκονται οι κοινωνικοπολιτικές ή οι πολιτισμικές επιδράσεις, οι οποίες κι αυτές παίζουν καθοριστικό ρόλο, αν και η ένταση και ο συγχρονισμός τους παρουσιάζει ιδιαίτερη διαφορά σε κάθε γλώσσα. Επεξηγηματικά, με τον όρο εσωτερικές διεργασίες, εννοούνται εκείνοι οι μηχανισμοί, που έχουν ουσιαστική συμβολή στην «τακτοποίηση», αλλά και την εξομάλυνση του γλωσσικού συστήματος, όπως η αναλογία. Αυτή η διαδικασία, προσπαθεί να κάνει ομοιόμορφες κάποιες γλωσσικές μορφές, έχοντας ως βάση τα υπάρχοντα πρότυπα. Για παράδειγμα στον σχηματισμό των τύπων των τριτόκλιτων ουσιαστικών ή επιθέτων, οι ομιλητές τείνουν να κάνουν κάποιες προσαρμογές στις ανωμαλίες, ώστε να ευθυγραμμίζονται

με συχνότερα ή παραγωγικότερα πρότυπα (Καραντζόλα&Φλιατούρας ,2004, σ. 19). Με άλλα λόγια, αντικαθίστανται από πιο προβλέψιμες και συστηματικές μορφές, συμβάλλοντας έτσι στη διαχρονική εξέταση της γλώσσας. Για να γίνει αντιληπτός αυτός ο μηχανισμός, μπορούμε ν' αναφερθούμε σε ένα παράδειγμα. Συγκεκριμένα, το επίθετο *παταγώδης* ακολουθεί ένα συγκεκριμένο κλιτικό πρότυπο (π.χ. *παταγώδης*, -*ες* → *παταγώδους*, -*ών*). Ωστόσο, στη σύγχρονη ελληνική παρατηρείται μια τάση εξομίωσης με πιο οικείες καταλήξεις, με βάση ήδη γνωστά πρότυπα. Έτσι, ενδέχεται, κυρίως στον προφορικό λόγο, να συναντήσουμε τον τύπο *του παταγώδη*, αντί *του παταγώδους*, ακολουθώντας έναν πιο προβλέψιμο τύπο που αντιστοιχεί στο καθιερωμένο μορφολογικό πρότυπο.

Σίγουρα, η γλώσσα ως ένα μέσο με το οποίο επικοινωνούν οι ομιλητές, επηρεάζεται από τις κοινωνικές δυνάμεις, οι οποίες διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο, ώστε να διαδοθούν οι αλλαγές από γενιά σε γενιά. Σε αυτό το πλαίσιο, ένας από τους βασικούς εξωγλωσσικούς παράγοντες που πυροδοτούν τη γλωσσική αλλαγή είναι η γλωσσική επαφή, η οποία είναι υπεύθυνη για την εισροή δάνειων λέξεων, οι οποίες όχι μόνο εμπλουτίζουν το λεξιλόγιο. Ειδικά σε ό,τι αφορά την ελληνική γλώσσα, οι δάνειες λέξεις μπορούν να συνυπάρχουν με λόγιες, οι οποίες διατηρήθηκαν ή σχηματίστηκαν κάτω από την επίδραση των εκπαιδευτικών πολιτικών, αλλά και του γλωσσικού προγραμματισμού μετά την καθιέρωση ως επίσημης γλώσσας του ελληνικού κράτους (Καραντζόλα & Φλιάτουρας, 2004, σ. 198-199). Συχνά, οι δάνειες λέξεις χρησιμοποιούνται στο καθημερινό και προφορικό λόγο, ενώ οι λόγιες επιλέγονται σε πιο λόγια συμφραζόμενα, όπως φαίνεται στα ζεύγη *καπέλο-πίλος*, *πορτοφόλι-βαλλάντιο* και *ασανσέρ-ανεγκυστήρας*. Παράλληλα, υπάρχουν περιπτώσεις, όπου οι δάνειες και οι λόγιες λέξεις έχουν μια διαφοροποίηση στη σημασία όπως π.χ. *τηλέφωνο-φωνογράφος* και *αμπαζούρ-σκιάδιον φωτισμού*. Επιπλέον, σε κάποιες περιπτώσεις, η δάνεια λέξη επικρατεί πλήρως, ενώ η λόγια εκδοχή της επιβιώνει κυρίως σε ακαδημαϊκά και επίσημα συμφραζόμενα, όπως συμβαίνει με το *λεωφορείο* και το *πούλμαν*. Μέσα από τη συνύπαρξη των τύπων αναδεικνύεται η συνεχής αλληλεπίδραση μεταξύ του λαϊκού και του λόγιου λόγου, καθώς και ο ρόλος των κοινωνικοπολιτισμικών παραμέτρων στη διαμόρφωση του γλωσσικού τοπίου.

Αυτή η συνύπαρξη λόγιων και μη λόγιων τύπων συνδέεται ευρύτερα με έναν κεντρικό εξωγλωσσικό παράγοντα αλλαγής της Ελληνικής, το περίφημο «γλωσσικό ζήτημα», δηλαδή την επί μακρόν συνύπαρξη δύο γλωσσικών παραδόσεων, της λόγιας και της ομιλουμένης, με τις διάφορες παραλλαγές τους. Πρόκειται για ζήτημα που κορυφώθηκε με την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους το 1830 και τη συνακόλουθη χρήση της καθαρεύουσας ως επίσημης γλώσσας, η οποία επιχείρησε να διορθώσει τη δημώδη (Χριστίδης, 2001, σ. 41-46· Διατσέντος 2007) και συνδέθηκε με ιδεολογικούς σκοπούς, όπως η ενίσχυση της εθνικής ταυτότητας. Βέβαια, παρά τη συντηρητική επίδραση της γραμματείας, η Ελληνική δεν απέφυγε τις αλλαγές που παρατηρήθηκαν και σε άλλες γλώσσες της ίδιας εποχής, ενώ η άρνηση ορισμένων μελετητών βασίστηκε στις ιδεολογικές αναζητήσεις για τη γλωσσική συνέχεια και την εθνική ταυτότητα, αποδίδοντας στη γλώσσα μια «χαρισματική ιδιότητα» (Χριστίδης, 2008, σ. 44). Αυτή αποδόθηκε στη φερόμενη διαχρονική σταθερότητα της Ελληνικής και στην αντίληψη πως διατηρεί χαρακτηριστικά αυθεντικότητας της αρχαίας γλώσσας. Παράλληλα, θεωρήθηκε πως είναι ο φορέας ενός μοναδικού και πνευματικού φορτίου, που την κάνει να είναι ανώτερη από τις άλλες γλώσσες.

Όλα τα παραπάνω μπορούν να κατανοηθούν καλύτερα στο πλαίσιο της ευρύτερης ιστορίας της ελληνικής γλώσσας, καθώς έχουν τις κοινωνιογλωσσικές ρίζες τους πολύ βαθιά στον χρόνο. Το ζήτημα της γλώσσας έχει τις ρίζες του στην αρχαιότητα, ήδη από τον 1^ο αιώνα π.Χ., κατά την περίοδο της δεύτερης Σοφιστικής, με την εμφάνιση του Αττικισμού, ο οποίος διαίρεσε της έως τότε ενιαία γλώσσα. Κατά την αρχαιότητα, οι διάλεκτοι της ελληνικής είχαν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κι αυτά καταγράφονταν στα γραπτά έργα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας. Ωστόσο, όταν στο τέλος του 4^{ου} αιώνα π.Χ., καθώς ο ελληνιστικός κόσμος γνώρισε ιδιαίτερη επέκταση, επικράτησε η κοινή μορφή της γλώσσας, η Αλεξανδρινή ή Ελληνιστική Κοινή, η οποία υπερίσχυσε των αρχαίων διαλέκτων, αλλά και της Αττικής. Μάλιστα, αποτέλεσε τη βάση της νέας ελληνικής. Αυτή η εξέλιξη, ενισχύθηκε από τις κατακτήσεις του Μεγάλου Αλεξάνδρου, που οδήγησαν στην ένωση του ελληνικού κόσμου, αφού η πόλη-κράτος δεν υπήρχε πια και η γλώσσα διαδόθηκε μέσα από την επαφή με αυτόχθονες πληθυσμούς, δημιουργώντας ομιλητές που μιλούσαν δύο γλώσσες. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, εξαφανίζεται η ευκτική, το απαρέμφατο, η δοτική και ο δυϊκός Αριθμός (Χριστίδης, 2008, σ. 247-257), επισυμβαίνουν δηλαδή σαρωτικές αλλαγές σε όλα τα επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης.

Η Κοινή χρησιμοποιούνταν τόσο στον προφορικό όσο και στον γραπτό λόγο κι εξυπηρετούσε την επικοινωνία στη δημόσια διοίκηση, τη διπλωματία, τις οικονομικές συναλλαγές, αλλά και τη λογοτεχνία. Παρά την επικράτηση της Κοινής, οι λόγιοι Έλληνες των ελληνιστικών και των ρωμαϊκών χρόνων, υποτίμησαν την ομιλούμενη γλώσσα και την έκριναν ως κατώτερη από την αρχαία ελληνική. Σ' ένα γενικό πλαίσιο, η λογοτεχνική παρακμή της εποχής αποδόθηκε στην απώλεια της καθαρότητας της αττικής διαλέκτου. Οι Αττικιστές, θεώρησαν την Ελληνιστική Κοινή μία αλλοίωση της γλώσσας και υποστήριξαν την επιστροφή στην Αττική, προσπαθώντας να ανακτήσουν τη δόξα της αρχαιότητας μέσα από τη μίμηση των κλασικών συγγραφέων. Έτσι, η αρχαία ελληνική έγινε σύμβολο κοινωνικού κύρους και εκπαίδευσης, σε αντίθεση με τη δημόδη γλώσσα που μιλούσαν οι λαϊκές τάξεις (Χριστίδης, 2008, σ. 480-485).

Κατά την περίοδο του αυτοκράτορα Αύγουστου και ιδιαίτερα τον 1^ο και 2^ο αιώνα μ.Χ., οι Αττικιστές ενδυνάμωσαν την αντίθεσή τους προς την Ελληνιστική Κοινή, την οποία ο Χριστιανισμός χρησιμοποίησε ως μέσο επικοινωνίας, αλλά και προσηλυτισμού. Με τη γλώσσα, λοιπόν να αποτελεί βασικό πεδίο αντιπαράθεσης, η αντίθεση μεταξύ ειδωλολατρών και χριστιανών δεν ήταν μόνο θρησκευτική, αλλά και βαθιά ιδεολογική (Ανδριώτης, 1974, τόμος 5, σ. 265). Ωστόσο, η Εκκλησία άρχισε να υιοθετεί λόγια στοιχεία στη γλώσσα της με την επικράτηση του Χριστιανισμού, όπως φαίνεται στην ρητορική των τριών Ιεραρχών, οι οποίοι χρησιμοποιούσαν μια πιο λόγια γλώσσα.

Στη Βυζαντινή περίοδο, έως το 1453, η ομιλούμενη γλώσσα εξελίχθηκε, ενώ η αττικίζουσα καθιερώθηκε ως επίσημη γλώσσα. Παράλληλα, αναπτύχθηκε η δημόδης λογοτεχνία, ιδιαίτερα κατά τη Φραγκοκρατία, με έργα τα όποια έθεσαν τις βάσεις για τη δημοτική γλώσσα και τη λογοτεχνία (Browning, 2014, σ. 79-110). Από τον 15^ο έως τον 18^ο αιώνα, ενώ η Ευρώπη γνώρισε την Αναγέννηση, η Ελλάδα δεν επωφελήθηκε εξαιτίας της απουσίας των λογίων που κατέφυγαν στη Δύση μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης. Ακόμη, οι κληρικοί συνέχισαν την παράδοση του Αττικισμού, ενώ παράλληλα δημιουργήθηκε μια ημιλόγια γλώσσα στις «φυλλάδες», τα θρησκευτικά και αφηγηματικά έργα. Μόνο στην Κρήτη και τα Ιόνια Νησιά, η δημοτική απέκτησε κύρος μέσα από τη λογοτεχνική παραγωγή, θέτοντας τις βάσεις για τη μετέπειτα ανάπτυξη της νεοελληνικής λογοτεχνίας (Tonett, 2011, σ. 119-120).

Αυτή η εστίαση στη γραπτή γλώσσα, ιδιαίτερα μέσα από τη λογοτεχνική και τη θρησκευτική παραγωγή, ευθυγραμμιζόταν με την τάση που κυριαρχούσε πριν από τον Saussure, όταν οι γλωσσολόγοι επικεντρώνονταν στη μελέτη της γραπτής γλώσσας, υποβαθμίζοντας την προφορική, την οποία θεωρούσαν κατώτερη. Βέβαια, η προσέγγιση αυτή δεν περιοριζόταν μόνο στην ελληνική γλώσσα, αλλά αφορούσε και τις άλλες γλώσσες της Ευρώπης κατά τον 18^ο αιώνα μ.Χ. Αναφορικά με την Ελληνική, η εκτίμηση που απολάμβανε οφειλόταν κυρίως στην ιστορία της, αλλά και στα αρχαία και τα εκκλησιαστικά κείμενα, που αποτελούσαν τα βασικά σημεία αναφοράς και όχι τόσο στη χρήση της καθομιλουμένης. Για τον λόγο αυτόδιαμορφώθηκε η άποψη πως τα ελληνικά ως σύνολο παρουσίαζαν μια γλωσσική συνέχεια και συντηρητικότητα, ανεξάρτητα από τις αλλαγές που συνέβησαν στο πέρασμα των αιώνων (Λιάκος, 2007).

Η γλωσσική διαμάχη κορυφώθηκε, όπως προαναφέρθηκε, από τα μέσα του 18^{ου} αιώνα: οι συγγραφείς διέφεραν ως προς το ύφος γραφής, το οποίο κυμαινόταν ανάμεσα στην αρχαϊζουσα και τη δημώδη, με ποικίλες ενδιάμεσες παραλλαγές. Αυτές οι διαφοροποιήσεις αντανakλούν το επίπεδο της μόρφωσης των συγγραφέων και το κοινό στο οποίο απευθύνονταν (Mackridge, 2014, σ. 11-40). Σε αυτό το πλαίσιο, οι υποστηρικτές της Εκκλησίας και οι Φαναριώτες ήταν συντηρητικοί στη γλώσσα, ενώ οι προοδευτικοί προσανατολίζονταν προς την Ευρώπη και τον Διαφωτισμό. Σε αυτό το πλαίσιο, ο Αδαμάντιος Κοραής είχε καθοριστική επίδραση στη σχέση της γλώσσας και της εθνικής ταυτότητας. Για τον ίδιο, η κλασική Ελλάδα αντιπροσώπευε την ελευθερία και την ηθική τελειότητα, που είχαν χαθεί λόγω της υποδούλωσης στους ξένους κατακτητές. Πίστευε πως η «κάθαρση» της γλώσσας θα οδηγούσε στη διόρθωση της σκέψης και υποστήριζε πως την «κοινή γλώσσα», δηλαδή τη δημώδη, αλλά με βελτιώσεις εισάγοντας στοιχεία από την αρχαία ελληνική (Mackridge, 2014, σ. 156).

Μετά την Επανάσταση του 1821, η προσέγγιση αυτή απέκτησε πολιτική διάσταση, καθώς η ελληνική γλώσσα καθορίστηκε ως βασική όψη της αναδυόμενης εθνικής ταυτότητας, ενώ η καθαρεύουσα υιοθετήθηκε ως επίσημη γλώσσα με κοινωνικό και πολιτικό κεφάλαιο (Mackridge, 2014, σ. 211). Ωστόσο, στα Ιόνια νησιά, η δημώδης λογοτεχνία αναπτύχθηκε σημαντικά, ενώ σταδιακά ο δημοτικισμός άρχισε να εδραιώνεται. Αξίζει να σημειωθεί πως η στροφή είχε ήδη ξεκινήσει από τα

τέλη του 19^{ου} αιώνα, όταν ο Γιάννης Ψυχάρης διατύπωσε του αίτημα για την καθιέρωση της ως επίσημης γλώσσας, θεωρώντας πως μόνο έτσι θα μπορούσε να εξασφαλιστεί η φυσική εξέλιξη της ελληνικής. Το έργο του «*Το ταξίδι μου*» (1888), αποτέλεσε το μανιφέστο του Δημοτικισμού, ασκώντας κριτική στη λόγια παράδοση και προβάλλοντας την ανάγκη για μια ενιαία και ζωντανή γλώσσα. Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, το γλωσσικό ζήτημα πήρε πολιτικές και κοινωνικές διαστάσεις με τη δημιουργία του Εκπαιδευτικού Ομίλου, το 1910 και την σταδιακή εισαγωγή της δημοτικής στην εκπαίδευση, ιδιαίτερα μετά τη μεταρρύθμιση του Ελευθέριου Βενιζέλου το 1917. Ωστόσο, οι παλινδρομήσεις συνεχίστηκαν, με την οριστική επίλυση του γλωσσικού ζητήματος να έρχεται με τη γλωσσοεκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1976, όταν η δημοτική, παρά τις έντονες αντιδράσεις, επικράτησε οριστικά ως επίσημη γλώσσα του κράτους, σηματοδοτώντας το τέλος της γλωσσικής διαμάχης (Mackridge, 2014, σ. 211). Με τη συγκεκριμένη μεταρρύθμιση η δημοτική ορίστηκε ως βασική γλώσσα διδασκαλίας στην εκπαίδευση, ενώ ακολούθησε η καθιέρωση του μονοτονικού συστήματος το 1982, ενισχύοντας τον εκδημοκρατισμό της γλωσσικής πολιτικής στην Ελλάδα (Χριστίδης, 2001, σ. 67-69).

Μετά το 1976, η συνέπεια των φωνών, των ομιλητών και των επίσημων κειμένων του κράτους, επανήλθε σταδιακά, επιτρέποντας στους ομιλητές να μιλο΄ύν ελεύθερα και χωρίς αναστολή για τα ενδεχόμενα «λάθη» που θα τους καθόριζαν σε μια στιγμή.. Ωστόσο, όπως επισημαίνει ο Κακριδής (2016), οι αρχαϊσμοί δεν εξαλείφθηκαν εντελώς, καθώς πολιτικοί, δημοσιογράφοι και άλλοι που κατακλύζονται από τον αρχαϊσμό εξακολουθούν να χαίρουν υψηλής εκτίμησης και να ασκούν μεγάλη επιρροή σήμερα.

Συνεπώς, η σύνθετη σχέση της γλώσσας με την κοινωνία, την πολιτική και τον πολιτισμό αποκαλύπτεται από την ιστορική διαδρομή της ελληνικής γλώσσας. Όπως επιχειρήθηκε να καταδειχθεί, όλες οι αλλαγές δεν ήταν αποτέλεσμα των εσωτερικών γλωσσικών διεργασιών, αλλά καθορίστηκαν από ιδεολογικές συγκρούσεις, κοινωνικές αλλαγές και εκπαιδευτικές πολιτικές. Έτσι, γίνεται αντιληπτό πως η γλωσσική εξέλιξη είναι μια ασταμάτητη διαδικασία, η οποία αντανακλά τις κοινωνικές και πολιτικές δυναμικές κάθε εποχής.

2.3. Τα λόγια στοιχεία στη Νέα Ελληνική

Η συγχρονική παρουσία του λόγιου επιπέδου στην ελληνική γλώσσα μπορεί να περιγραφεί ως συνεχές (continuum), το οποίο δεν καθορίζεται κατά αποκλειστικό τρόπο από ετυμολογικά κριτήρια, αλλά και από τη λειτουργική του χρήση σε διάφορα επικοινωνιακά πλαίσια. Υπό αυτό το πρίσμα, τα λόγια στοιχεία δεν είναι απολιθώματα του γλωσσικού παρελθόντος, αλλά ένα δυναμικό τμήμα του σύγχρονου γλωσσικού συστήματος, το οποίο εμφανίζεται ξανά και ανανεώνεται ανάλογα με τις κοινωνικοπολιτισμικές συνθήκες αλλά και τις ανάγκες της επικοινωνίας. Επιπλέον, η έννοια του συνεχούς δίνει τη αντίληψη πως η λόγια γλώσσα δεν είναι ένα στατικό και αποκομμένο επίπεδο, αλλά ένα σύνολο εκφραστικών μέσων, τα οποία εναλλάσσονται με τις δημόδιες μορφές της.

Με χρηστικά κριτήρια, το λόγιο επίπεδο είναι ιδιαίτερα εμφανές σε επίσημα και θεσμικά κείμενα, όπως στον κοινοβουλευτικό λόγο, τη διοικητική γραφή και τη δικαστική ορολογία, όπου τα λόγια στοιχεία χρησιμοποιούνται όχι μόνο για λόγους τυπικότητας, αλλά και για να προσδώσουν ακρίβεια και κύρος στο λόγο (Καραντζόλα&Φλιατούρας, 2004, πβ. Καμηλάκη, 2009).

Συγκεκριμένα, στον κοινοβουλευτικό λόγο, που εν προκειμένω μας ενδιαφέρει, φράσεις, όπως *η από κοινού προσπάθεια* είναι ένα υπερβατό σχήμα, ενώ η έκφραση *ο μη γένοιτο*, διατηρεί την ευκτική έγκλιση, η οποία επιβιώνει σε επίσημες πολιτικές δηλώσεις για την αποτροπή ανεπιθύμητων καταστάσεων. Επίσης, η φράση *είναι αναγκαία η επιτάχυνση των διαδικασιών* αποτελεί συνήθη σύνταξη με ονοματοποίηση σε θεσμικό και διοικητικό λόγο, που αξιοποιεί ένα λόγιο λέξημα. Παράλληλα, οι λόγιες προθέσεις που συντάσσονται με γενική, όπως *προ καιρού, διά μέσου και εντός κλίματος*, αποτελούν σταθερά γλωσσικά στοιχεία σε νομοθετικά κείμενα, αλλά και πολιτικές διακηρύξεις (Καραντζόλα&Φλιατούρας, 2004).

Παρόμοια, στον χώρο της δημόσιας διοίκησης, η γλώσσα έχει ως χαρακτηριστικό της στοιχείο την αυστηρότητα και την τυποποίηση, διότι ο στόχος είναι η σαφήνεια και η ακριβής διατύπωση των αποφάσεων. Οι φράσεις *ο κάτωθι υπογεγραμμένος* και *κατά δήλωσιν του ενδιαφερομένου* είναι τυπικά παραδείγματα διατυπώσεων που απαντώνται σε επίσημα διοικητικά έγγραφα, όπως πιστοποιητικά και συμβάσεις. Αντιστοίχως, στην ορολογία της γραφειοκρατίας συναντώνται λόγιοι

τύποι των ρημάτων, όπως διατεθείς υπάλληλος, πληροί τις προϋποθέσεις και εισήχθη προς εξέταση, οι οποίοι διατηρούν αρχαϊζουσα μορφή για λόγους νομικής σαφήνειας. Σημαντικό επίσης είναι πως οι εκφράσεις όπως *ανεστάλη η ισχύς του νόμου*, χρησιμοποιούνται σε επίσημες αποφάσεις και θεσμικά κείμενα, δείχνοντας τη συνέχιση της χρήσης των παθητικών τύπων (Καραντζόλα&Φλιατούρας, 2004).

Στη δικαστική ορολογία, η παρουσία του λόγιου ύφους είναι εξαιρετικά συχνή, καθώς η νομική γλώσσα απαιτεί ακριβολογία και διαχρονική σταθερότητα. Λόγιες μετοχές, όπως *απολεσθέν έγγραφο, υπεγράφη η σύμβαση και τετελεσμένο αδίκημα* διατηρούνται στη νομική ορολογία ακριβώς, επειδή προσφέρουν σαφήνεια και αποφυγή αμφισημιών. Παράλληλα, στερεότυπες εκφράσεις όπως *εξαιρέσει των προβλεπόμενων καταστάσεων και εν μέρει αποδεκτή* συναντώνται συχνά σε δικαστικές αποφάσεις και νομικά κείμενα, επιβεβαιώνοντας την ανάγκη για ένα σταθερό και αναγνωρίσιμο γλωσσικό πρότυπο. Επιπλέον, λόγιες συντάξεις όπως *κατ' ουσίαν, βάσει του Νόμου και εκ των ανωτέρω προκύπτει* είναι χαρακτηριστικά παραδείγματα διατυπώσεων που ενισχύουν την τυπικότητα του νομικού λόγου (Καραντζόλα&Φλιατούρας, 2004).

Ακόμη και στην εκκλησιαστική γλώσσα, το λόγιο ύφος είναι έντονα παρόν, καθώς και η θρησκευτική παράδοση έχει διατηρήσει γλωσσικά στοιχεία από την αρχαία και τη μεσαιωνική ελληνική. Τυπικά παραδείγματα είναι οι εκφράσεις όπως *Χριστός Ανέστη, δόξα τω Θεώ, εν ειρήνη του Κυρίου δεηθώμεν*, καθώς και ο χαρακτηριστικός ευχετικός λόγος, που περιλαμβάνει τους τύπους της μετοχής, όπως *το ο ευλογών και αγιάζων υμάς*. Σημαντικό είναι επίσης πως το εκκλησιαστικό ύφος διατηρεί στοιχεία από τη Μεσαιωνική γλώσσα και την Καθαρεύουσα, όπως *ευαγγελίζομαι υμίν χαρά μεγάλην*, κρατώντας τη δοτική και τη λόγια σύνταξη. Επιπλέον, λέξεις και συνάψεις όπως *Θεία Λειτουργία, Ανάληψις, Ευχαριστία και Εσπερινός* αποτελούν λόγιες επιλογές που συνεχίζουν να χρησιμοποιούνται αμετάβλητες στο εκκλησιαστικό λεξιλόγιο, δίνοντας μια διαχρονική χροιά στον θρησκευτικό λόγο (Καραντζόλα & Φλιατούρας, 2004).

Τέλος, και στην ορολογία των επιστημών, η επιβίωση των λόγιων στοιχείων είναι ιδιαιτέρως εμφανής, καθώς κατά την απόδοση των εννοιών από τη διεθνή επιστημονική κοινότητα έχουν διατηρηθεί πολλοί αρχαιοελληνικοί τύποι. Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα της ιατρικής ορολογίας, όπως *καρδιολογία*,

νευρολογία, αλλά και σύνθετα όπως αναιμία, λεμφοκύτταρο και γαστροσκόπηση. Στα μαθηματικά, όροι όπως παραβολή, υπόταση, καθέτως, τεθλασμένη, εφαπτόμενη, συνεχίζουν να χρησιμοποιούνται αυτούσιοι, ενώ στη φυσική και τη χημεία απαντώνται όροι όπως αειθαλής, εντροπία, οξείδωση και καταλύτης. Σημαντικό επίσης είναι πως οι παραγωγικοί μηχανισμοί της ελληνικής εξακολουθούν να δημιουργούν νέους επιστημονικούς όρους, μέσα από λόγιους σχηματισμούς, όπως νανοτεχνολογία, αστροβιολογία και γεωθερμία (Καραντζόλα & Φλιατούρας, 2004), τονίζοντας τον ζωντανό χαρακτήρα των λόγιων στοιχείων και τη συμβολή του στη νεολογία.

Αυτό το γλωσσικό συνεχές είναι ιδιαίτερα αντιληπτό μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία, όπου οι μαθητές εκτίθενται τόσο σε λαϊκές, όσο και σε λόγιες μορφές της γλώσσας, γεγονός το οποίο τους επιτρέπει να κατανοήσουν τη μεταξύ τους σχέσεις και να αναγνωρίσουν την εξελικτική πορεία της ελληνικής. Μάλιστα, μια παιδαγωγική προσέγγιση που αξιοποιεί γλωσσικά φαινόμενα, όπως η ετυμολογία και η σύνθεση, μπορεί να λειτουργήσει ενισχυτικά στη συνειδητοποίηση της γλωσσικής συνέχειας.

2.4 Ο Κοινοβουλευτικός λόγος

Δεδομένου ότι η ανάλυση των λόγιων επιθέτων σε –ωδης/-ωδες εστιάζει στον κοινοβουλευτικό λόγο, αναγκαία κρίνεται στο σημείο αυτό μια σύντομη αναφορά στα βασικά κειμενικά χαρακτηριστικά και τις επικοινωνιακές στρατηγικές του συγκεκριμένου είδους λόγου.

Ο λόγος του Κοινοβουλίου εντάσσεται στα είδη του πολιτικού λόγου, ο οποίος περιλαμβάνει κάθε γραπτό ή προφορικό κείμενο, το οποίο παράγεται στο πλαίσιο των κοινοβουλευτικών διαδικασιών, όπως είναι η δημιουργία, η ψήφιση ή η τροποποίηση των νόμων, η αναθεώρηση του Συντάγματος, η λήψη αποφάσεων για διάφορα ζητήματα, καθώς και ο κοινοβουλευτικός έλεγχος για τον έλεγχο της εκτελεστικής εξουσίας. Διακρίνεται σε μια σειρά από κειμενικά υποείδη, προφορικά και γραπτά, όπως είναι οι ομιλίες/αγορεύσεις, οι κοινοβουλευτικές συζητήσεις, οι ερωτήσεις, οι επερωτήσεις, οι αναφορές κ.ά.

Είναι η πλέον επίσημη και θεσμοθετημένη μορφή του πολιτικού λόγου, η οποία χαρακτηρίζεται από σταθερά και επαναλαμβανόμενα πρότυπα επικοινωνίας και

η ανάλυση του δεν μπορεί να αποσυνδεθεί από το επικοινωνιακό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται (Treimane, 2011, σ. 79, πβ. Chilton, 2004, Ilie, 2012, Τσάκωνα 2008, 2014, Καμηλάκη, 2021). Χαρακτηρίζεται από συγκεκριμένα γνωρίσματα και πρόκειται για έναν προσχεδιασμένο προφορικό λόγο, ο οποίος όμως επιτρέπει την αυθόρμητη αντίδραση των ομιλητών. Εκφέρεται από εκλεγμένους εκπροσώπους των πολιτών, που εκπροσωπούν τα συμφέροντά τους. Μέσα από τις ομιλίες τους, αποτυπώνονται οι πολιτικές, οι κοινωνικές και οι πολιτισμικές αντιλήψεις που πρεσβεύουν.

Ο κοινοβουλευτικός λόγος δεν συνιστά ουδέτερο μέσο έκφρασης πολιτικών θέσεων, αλλά διαδικασία συγκρότησης και ανασυγκρότησης της πολιτικής πραγματικότητας. Μπορεί να ιδωθεί ως ένα πεδίο ανταγωνιστικών λόγων, που συχνά χαρακτηρίζεται από τις συγκρούσεις και τους ανταγωνισμούς μεταξύ διαφορετικών ιδεολογικών πλαισίων (Phillips & Jorgensen, 2009).

Είναι ένας λόγος πειθούς και αντιπαράθεσης, αφού οι ομιλητές επιδιώκουν την ορθότητα των απόψεων τους και να αντικρούσουν τους αντιπάλους τους. Χρησιμοποιούν επιχειρήματα και τεκμήρια, κάνοντας επίκληση στη λογική και συναισθηματικά φορτισμένη γλώσσα, κάνοντας κάλεσμα στο συναίσθημα, αλλά και στη δική τους αξιοπιστία. Παράλληλα, συχνά κάνουν επίθεση στο ήθος των αντιπάλων, μειώνοντας τις θέσεις τους, μια πρακτική που συνδέεται με την αντικοινοβουλευτική γλώσσα, που μπορεί να φτάσει σε προσβολές. Έχει επίσης επιτελεστικό χαρακτήρα, διότι αποσκοπεί στη λήψη αποφάσεων και υπόκειται σε συγκεκριμένους κανόνες, που εξασφαλίζουν την τάξη και την ομαλή εξέλιξη της συζήτησης. Ο προεδρεύων είναι ο υπεύθυνος για την τήρηση αυτών των κανόνων, αν και πολλές φορές η τάξη διαταράσσεται από γέλια, παρεμβάσεις ή διακοπές (Γεωργαλίδου, Φραντζή & Γιακουμάκης, 2010).

Οι παράμετροι που διαμορφώνουν τον κοινοβουλευτικό λόγο είναι το λεξιλόγιο, το οποίο κυμαίνεται από το τυπικό έως το καθημερινό ύφος, οι σχέσεις των συμμετεχόντων, που περιλαμβάνουν τις σχέσεις εξουσίας ισότιμες ή άνισες, τη συχνότητα της επαφής και τη συναισθηματική εμπλοκή, αλλά και την απόσταση που μπορεί να είναι χωρική, διαπροσωπική ή βιωματική (Treimane, 2011, σ. 81-82) – βλ. χαρακτηριστικά τις στρατηγικές προσφώνησης: για παράδειγμα, στο ελληνικό Κοινοβούλιο, οι εκπρόσωποι απευθύνονται στο β' πληθυντικό πρόσωπο,

χρησιμοποιώντας τη φράση « Κύριε/Κυρία Υπουργέ/Βουλευτή» ή το επώνυμο του συνομιλητή, διατηρώντας έτσι την τυπικότητα της συζήτησης.

Η θεαματική και δημιουργική χρήση της γλώσσας - η οποία μπορεί να θεωρηθεί ενδεικτική των χαρακτηριστικών του κοινοβουλευτικού λόγου - συμβάλλει στην ενίσχυση του αποτελέσματος της επικοινωνίας (Fetzer&Weizman, 2006). Συγκεκριμένα, η δημιουργική χρήση της γλώσσας δεν είναι ένα ανεξάρτητο φαινόμενο στον λογοτεχνικό λόγο, αλλά μάλλον ένα αναπόσπαστο μέρος της καθημερινότητας που συναντάται σε διαφορετικούς τύπους κειμένων (Carter, 2004). Μέσα από αυτή, τα ευφάνταστα συστατικά της γλώσσας είναι αυτά που με την επανάληψη, αλλά και τον παραλληλισμό παρέχουν ρυθμικότητα στη συνομιλία. Επιπλέον, οι δημιουργικές γλωσσικές χρήσεις περιλαμβάνουν επίσης, νεολογισμούς, υπερβολές, μεταφορές, ιδιωματισμούς, παροιμίες (και τις χιουμοριστικές παραλλαγές τους) και λογοπαίγνια, τα οποία προκαλούν αποκλίσεις από τους γλωσσικούς κανόνες και υπονομεύουν τις σχετικές κανονικότητες με απροσδόκητους τρόπους. Ο γλωσσικές επιλογές χρησιμεύουν για να επιστήσουν την προσοχή του ακροατή στα δεδομένα που μεταφέρονται (Maybin&Pearce 2006, σ. 8-9). Παράλληλα, η πρωτότυπη χρήση της γλώσσας εξυπηρετεί πολλούς κοινωνικούς και γνωστικούς σκοπούς, καθώς βοηθά το άτομο να νιώθει άνετα με τους άλλους, να προκαλεί δυνατά συναισθήματα, να ενθαρρύνει την ομαδική εργασία και να ενδυναμώνει τις διαπροσωπικές σχέσεις (Carter 2004, σ. 147).

Ένα από τα πιο συχνά μέσα δημιουργικής χρήσης της γλώσσας στον πολιτικό λόγο είναι οι μεταφορές και τα λογοπαίγνια. Ακολουθούν ενδεικτικά παραδείγματα, που έχουν αντληθεί από το Parlamint: Η Κυβέρνηση έχει βάλει σε αναπνευστήρα τη χώρα. Εύχομαι η κοινωνία να μην παρακολουθεί, αιχμαλωτισμένη στην αβεβαιότητα, μια νέα «Βαρουφακειάδα. Αυτή η περίοδος ανήκει στον Δημήτριο Κωνσταντόπουλο, ο οποίος χρησιμοποιεί τη μεταφορά «αναπνευστήρας», για να υποδηλώσει ότι η χώρα βρίσκεται σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης, παρομοιάζοντάς την με έναν ασθενή που χρειάζεται μηχανική υποστήριξη για να επιβιώσει. Η μεταφορά αυτή επιτελεί δραματοποιητική λειτουργία, καθώς ενισχύει την εικόνα μιας κυβέρνησης που έχει οδηγήσει τη χώρα σε μια οριακή και ασφυκτική κατάσταση, προκαλώντας αβεβαιότητα και στασιμότητα. Συνεχίζοντας, ο ομιλητής εύχεται να μην υπάρξει μια νέα «Βαρουφακειάδα», μια φράση που αναφέρεται στις πολιτικές και

διαπραγματευτικές επιλογές της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ το 2015, εντείνοντας την αίσθηση κρίσης και αστάθειας. Διακρίνεται η χρήση του λογοπαίγνιου Βαρουφακιάδα, το οποίο σχηματίζεται με συμφυρμό του ονόματος του Γιάννη Βαρουφάκη, πρώην Υπουργού Οικονομικών της Ελλάδας, και της λέξης Ιλιάδα, που παραπέμπει στα ομηρικά έπη. Θέλοντας να ερμηνεύσουμε τη προσθήκη της κατάληξης, παρατηρούμε πως δίνεται ένας επικός, σχεδόν μυθολογικός χαρακτήρας, σαν να περιγράφεται ένα μεγάλο, δραματικό αφήγημα, γεμάτο ανατροπές, συγκρούσεις και ηρωικές ή τραγικές στιγμές. Παράλληλα, το λογοπαίγνιο μπορεί να χρησιμοποιείται είτε ουδέτερα, είτε σκωπτικά, για να σχολιάσει τον έντονο δημόσιο λόγο, τις συγκρούσεις του Βαρουφάκη ή τις πολιτικές του αποφάσεις, ειδικά κατά την περίοδο των διαπραγματεύσεων με την ΕΕ το 2015. Τέλος, αντικατοπτρίζει το πώς ο ίδιος ο Βαρουφάκης – είτε από τους υποστηρικτές του είτε από τους επικριτές του – έχει μετατραπεί σε μια σχεδόν μυθική φιγούρα, με μια αφήγηση που θυμίζει μεγάλο αφήγημα γεμάτο ίντριγκες, πολιτικά δράματα και ιδεολογικές συγκρούσεις. Έτσι, η συνολική ρητορική του αποσπάσματος αποσκοπεί στο να επικρίνει την οικονομική πολιτική της κυβέρνησης, τονίζοντας το στοιχείο της αδιέξοδης πολιτικής διαχείρισης.

Μια ακόμη, εύστοχη μεταφορά εντοπίζεται και σε αυτή την περίοδο του λόγου: *«Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, είναι, επιτέλους, ανάγκη να συνειδητοποιήσει η Κυβέρνηση ότι η χώρα δεν μπορεί να συνεχίσει να πορεύεται χωρίς πυξίδα. Δεν είναι δυνατόν να συνεχίσει να προχωρά χωρίς κανέναν απολύτως σχεδιασμό»*. Ο ομιλητής της συγκεκριμένης αποστροφής είναι ο Ιωάννης Πλακιωτάκης, βουλευτής της Νέας Δημοκρατίας, ο οποίος χρησιμοποιεί τη μεταφορά *«χωρίς πυξίδα»* για να περιγράψει την κυβερνητική πολιτική ως αποπροσανατολισμένη και χωρίς στρατηγική. Η μεταφορά αυτή αντλεί από τον τομέα της ναυσιπλοΐας και της καθοδήγησης, δημιουργώντας μια έντονη οπτική και εννοιολογική εικόνα που ενισχύει την επιχειρηματολογία του ομιλητή. Η πυξίδα, ως σύμβολο σταθερότητας και κατεύθυνσης, χρησιμοποιείται εδώ μεταφορικά για να καταδείξει την έλλειψη σαφούς σχεδίου και πολιτικού προσανατολισμού εκ μέρους της Κυβέρνησης. Η επιλογή αυτής της μεταφοράς ενισχύει την πειστικότητα του λόγου, καθώς απευθύνεται στο συναίσθημα του ακροατή, προκαλώντας μια αίσθηση αβεβαιότητας και ανησυχίας για την πορεία της χώρας.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η μεταφορά αυτή δεν αποτελεί μεμονωμένο γλωσσικό φαινόμενο στον κοινοβουλευτικό λόγο, αλλά εντάσσεται σε ένα ευρύτερο ρητορικό πλαίσιο, στο οποίο χρησιμοποιούνται εκφράσεις που σχετίζονται με την καθοδήγηση και την πλεύση, όπως «πολιτικό ναυάγιο», «τιμόνι της χώρας» και «ακυβέρνητο καράβι». Τέτοιου είδους εκφράσεις συνδέονται με την πολιτική ρητορική ως μέσο πειθούς και δημιουργίας εντυπώσεων, ενισχύοντας την αντίληψη του κοινού ότι η κυβέρνηση έχει χάσει τον έλεγχο των εξελίξεων.

Ο επίσημος ή πολιτικός λόγος ενσωματώνει γλωσσικές στρατηγικές από την καθημερινή ομιλία, η οποία είναι παρούσα σε τοπικά κοινωνικά δίκτυα και συνομιλίες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η φράση *«Αυτό πώς σας φαίνεται; Και γιατί έχει συμβεί;»*, όπου είναι μια ρητορική ερώτηση στον πολιτικό λόγο, προκειμένου να ενισχυθεί η αλληλεπίδραση με το ακροατήριο και να δοθεί έμφαση σε ένα επιχείρημα.

Το γεγονός πως οι πολιτικοί μπορούν να απευθύνονται όχι μόνο στους συναδέλφους τους αλλά και σε διαφορετικά ακροατήρια μέσα από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, φαίνεται να έχει ουσιαστικό αντίκτυπο στα θέματα και τη γλώσσα των υπό παρεμβάσεών τους. Σ' αυτό το περίγραμμα, η αφήγηση προσωπικών ιστοριών αποτελεί ένα ισχυρό ρητορικό εργαλείο, το οποίο χρησιμοποιούν οι πολιτικοί για να προσεγγίσουν το ακροατήριό τους και να ενισχύσουν την επιχειρηματολογία τους. Μέσα από αφηγήσεις της καθημερινότητας, δημιουργούν συναισθηματική σύνδεση με το κοινό, μετατρέποντας αφηρημένες έννοιες σε ζωντανές και χειροπιαστές εμπειρίες. Οι ιστορίες αυτές συχνά αποτυπώνουν παραδείγματα ανθρώπινης ανθεκτικότητας, αφοσίωσης και αγώνα, συμβάλλοντας στη νοηματοδότηση των πολιτικών θέσεων που προβάλλονται. Επιπλέον, προσδίδουν αυθεντικότητα στον ομιλητή, καθώς οι προσωπικές αφηγήσεις δείχνουν ότι η πολιτική δεν είναι απλώς ένα θεωρητικό πεδίο, αλλά μια άμεση αντανάκλαση της ζωής των πολιτών. Έτσι, η χρήση της αφήγησης καθιστά τον λόγο πιο πειστικό και προσιτό, επιτρέποντας στο κοινό να ταυτιστεί με τα βιώματα που παρουσιάζονται.

Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί το εξής απόσπασμα: *«Βρήκα μια ηλικιωμένη γυναίκα, γύρω στα εβδομήντα πέντε, με το χαμόγελο στα χείλη, η οποία μου είπε: “γιατρέ μου, καλά πάμε”. Ήξερε σχεδόν τα πάντα, όπως πώς δεν θα πάθει κατακλύσεις ο άνδρας της κ.λπ.. Φοβερή εντύπωση μου έκανε. Κοίταξα μια γυναίκα, που επί δώδεκα*

χρόνια έκανε αυτό το πράγμα και δεν είχε βαρυνκομήσει. Την ρώτησα και μου είπε “δεν καταλάβατε καλά. Με αυτόν τον άνθρωπο έχω τέσσερα παιδιά”. Το ζούσε, δηλαδή, αυτό που έκανε». Στο συγκεκριμένο απόσπασμα, ο ομιλητής είναι ο Αθανάσιος Παπαχριστόπουλος, ο οποίος χρησιμοποιεί αφήγηση προσωπικής ιστορίας για να ενισχύσει την επιχειρηματολογία του σχετικά με την αφοσίωση, τη δύναμη και την ανθεκτικότητα των γυναικών.

Αξίζει να αναφερθεί πως ο κοινοβουλευτικός λόγος απευθύνεται είτε στους άμεσους συμμετέχοντες, οι οποίοι λαμβάνουν ενεργά μέρος στον διάλογο, είτε στους έμμεσους οι οποίοι είναι παρόντες, αλλά δε συμμετέχουν ενεργά, είτε στο ακροατήριο, δηλαδή τους θεατές της συζήτησης. Το τελευταίο χωρίζεται στους παρευρισκόμενους, που είναι παρόντες χωρίς να συμμετέχουν και στους ακροατές, που παρακολουθούν χωρίς τη γνώση του ομιλητή (Hie, 2015, σ. 11). Σε κάθε περίπτωση, οι ψηφοφόροι, είτε ως ακροατήριο στην αίθουσα συνεδριάσεων, ως αναγνώστες διαδικτυακών δημοσιευμάτων ή σχετικών άρθρων στον Τύπο ή ακόμη και ως τηλεθεατές, έχουν άμεση ή έμμεση πρόσβαση στις ομιλίες που εκφωνούνται στο Κοινοβούλιο, καθώς για λόγους διαφάνειας, οι κοινοβουλευτικές διαδικασίες κοινοποιούνται μέσα από το διαδίκτυο, καθιστώντας τις προσβάσιμες από όλους. Στην ελληνική περίπτωση, η ιστοσελίδα της Βουλής των Ελλήνων, παρέχει τις πληροφορίες για τις νομοθετικές διαδικασίες, τις κοινοβουλευτικές ερωτήσεις, τις επιτροπές και τις δραστηριότητές τους. Επίσης, δημοσιεύονται τα πρακτικά των συνεδριάσεων και οπτικοακουστικό υλικό αυτών.

Οι κοινοβουλευτικές συζητήσεις μερικές φορές περιλαμβάνουν επίμαχα πολιτικά ζητήματα, γεγονός που οδηγεί σε εντάσεις και αμφισβητήσεις. Μια κοινή τακτική στον πολιτικό διάλογο είναι να αμφισβητείται η εγκυρότητα της στάσης ή των δηλώσεων του αντιπάλου, προκειμένου αυτός να περιέλθει σε κατάσταση άμυνας. Ανεξάρτητα από αυτό, οι μνησικακίες μεταξύ των βουλευτών στο ελληνικό κοινοβούλιο συχνά γίνονται υπερβολικά θερμές, ξεφεύγοντας από τη σφαίρα της θετικότητας και φτάνει σε μια ανοιχτή εχθρότητα. Ως εκ τούτου, τόσο οι άμεσοι όσο και οι έμμεσοι αποδέκτες το εγκρίνουν και δείχνουν τη στάση τους μέσα από τις λεκτικές τους ενέργειες, ούτως ώστε να αποκατασταθεί η κοινοβουλευτική τάξη. Επιπλέον, οι μέθοδοι μιας επιθετικής ομιλίας αποτελούν συστατικό των σεξιστικών επιθέσεων (από άνδρες σε γυναίκες) και σκληρών αντιδράσεων (από γυναίκες σε

άνδρες). Επομένως, οι απειλές και οι προσβολές είναι κοινές γλωσσικές επιλογές όταν τόσο ο δράστης όσο και ο δέκτης είναι άνδρας. Οι αντιδράσεις τόσο από άμεσους όσο και από έμμεσους αποδέκτες τοποθετούν τις προαναφερθείσες επιλογές ως αγενείς και καταχρηστικές στη συνέχεια της ευγένειας, οποία πρέπει να χαρακτηρίζει τον πολιτικό λόγο. Η ανάλυση της νομοθετικής γλώσσας σε βάθος αποκαλύπτει διαμάχες που ξεπερνούν τα όρια των προβλεπόμενων πολιτικών επιλογών και υπογραμμίζει τη δυναμική και συχνά αντιφατική φύση του κοινοβουλευτικού λόγου (Georgalidou, 2019).

Όλα τα ανωτέρω κατατείνουν στη διαπίστωση ότι βασικό χαρακτηριστικό του κοινοβουλευτικού λόγου είναι η διαρκής σύγκρουση για την ηγεμονία. Σ' αυτό το πλαίσιο, οι διαφορετικοί πολιτικοί λόγοι επιχειρούν να επαναπροσδιορίσουν βασικές έννοιες, όπως η «ανάπτυξη», η «δικαιοσύνη» και η «σταθερότητα», με σκοπό να συγκροτήσουν ένα νέο ηγεμονικό πλαίσιο (Laclau, 1997).

3.Ερευνητικό πλαίσιο

3.1. Η έρευνα

Υιοθετώντας τη μεθοδολογία της Γλωσσολογίας Σωμάτων κειμένων (Γούτσος & Φραγκάκη 2015) και με στόχο την παρατήρηση της χρήσης των λόγιων επιθέτων σε -ης/-ες σε αυθεντικά δεδομένα κοινοβουλευτικού λόγου, αξιοποιήθηκε το κειμενικό σώμα Parlamint.¹ Το Parlamint, περιλαμβάνει πρακτικά από διαφορετικά Κοινοβούλια κι επιτρέπει τη σύγκριση, αλλά και την ανάλυση των γλωσσικών μοτίβων και επικοινωνιακών στρατηγικών στις επίσημες ομιλίες. Από το ελληνικό σώμα κοινοβουλευτικού λόγου που παρέχει το Parlamint μελετήθηκε ο ρόλος των λόγιων επιθέτων στη ρητορική του κοινοβουλευτικού λόγου, εστιάζοντας στη χρήση τους για την ενίσχυση του κύρους, της πειθούς και της συναισθηματικής απήχησης. Ειδικότερα, με όρους αναζήτησης τις καταλήξεις *ώδης, *ώδες, *ώδους, *ώδη και *ώδεις, έτσι ώστε να αποτυπώνεται όλη η μορφολογική ποικιλία του παραδείγματος, αναζητήσαμε και ανασύραμε από το Parlamint περιπτώσεις πραγματικής χρήσης των

¹ Διαθέσιμο μέσω της ιστοσελίδας <https://lindat.mff.cuni.cz/services/teitok/parlamint-40/index.php?action=cqp&subc=parlamint-40-parlamint-gr>.

λόγιων επιθέτων της συγκεκριμένης κατηγορίας. Από πλευράς χρονικής, τα δεδομένα μας καλύπτουν το διάστημα της δεκαετίας 2013-2023, επιτρέποντάς μας να εξετάσουμε τη διαχρονική διάσταση της παρουσίας και της λειτουργίας τους στον κοινοβουλευτικό λόγο.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που θα επιχειρήσουμε να προσεγγίσουμε στη συνέχεια είναι τα εξής:

- 1) Ποια είναι τα συχνότερα λόγια επίθετα σε –ώδης/-ώδες στον κοινοβουλευτικό λόγο; Τι είδους λεξικο-σημασιολογική πληροφορία μεταφέρουν;
- 2) Ποιες λεξικές συνάψεις σχηματίζουν και πώς αυτές συνεισφέρουν στην ειδική ορολογία ή εν γένει το ύφος του κοινοβουλευτικού λόγου;
- 3) Σε ό,τι αφορά τη μορφολογία, δεδομένου ότι πρόκειται για ένα επιθετικό παράδειγμα που βρίσκεται σε μεταδόμηση, υπάρχουν διτυπίες; Αν ναι, υπερισχύει το λόγιο ή το μη λόγιο αλλόμορφο;

3.1.1. Ανάλυση δεδομένων

Ο Πίνακας 1 παρουσιάζει τη συχνότητα εμφάνισης επιθέτων με κατάληξη -ώδης/-ώδες στο υπό εξέταση κειμενικό σώμα, ώστε να διαπιστωθεί ποια είναι τα πιο ευρέως χρησιμοποιούμενα επίθετα της κατηγορίας.

Πίνακας 1: Συχνότητα των λόγιων επιθέτων σε –ώδης/-ώδες στο ParlaMint

Επίθετο σε -ώδης/-ώδες	Συχνότητα
Στοιχειώδης	261
Θεμελιώδης	192
Σκανδαλώδης	124
Ουσιώδης	99
Παταγώδης	35
Παροιμιώδης	32
Αγωνιώδης	29
Μνημειώδης	28
Ογκώδης	27

Ομιχλώδης	27
Μεγαλειώδης	24
Υποτυπώδης	23
Δαιδαλώδης	23
Εργώδης	22
Χαώδης	20
Θηριώδης	20
Σκιώδης	17
Αλματώδης	17
Οζώδης	14
Αιτιώδης	13
Τερατώδης	13
Κοπιώδης	12
Σακχαρώδης	10
Σύνολο	1.082

Αρχικά, παρατηρείται πως υπάρχει μεγάλη ποικιλία επιθέτων που χρησιμοποιούνται, με συνολικά 22 διαφορετικά επίθετα. Ενδεικτικά, τα επίθετα με τις υψηλότερες συχνότητες είναι τα εξής: *στοιχειώδης, θεμελιώδης, σκανδαλώδης και ουσιώδης*. Μέσα από την παράθεση ενδεικτικών, πλην αντιπροσωπευτικών παραδειγμάτων, θα επιχειρήσουμε να αναδείξουμε τη συμβολή των παραπάνω επιθέτων στα λεγόμενα των αγορητών.

Παίρνοντας ως παράδειγμα, το επίθετο *στοιχειώδης* χρησιμοποιείται από τον Χρίστο Σμία, για να περιγράψει την οικονομική βοήθεια, η οποία παρέχεται ως ένα βασικό και απαραίτητο μέτρο. Όπως, ο ίδιος αναφέρει «*το μέτρο αυτό ως μια στοιχειώδης οικονομική βοήθεια στόχευε προφανώς στην προστασία της οικογένειας και στην κατ' ελάχιστον αντιμετώπιση των συνεπειών της*». Η χρήση του επιθέτου αποτυπώνει την πρόθεση να χαρακτηριστεί ως ένα μέτρο βασικό και αναγκαίο, επικεντρωμένο στην κάλυψη των ελάχιστων απαιτήσεων, ενώ παράλληλα υπογραμμίζει την κοινωνική ευαισθησία της πολιτείας.

Αντίστοιχα, η Ζέττα Μακρή χρησιμοποιεί το επίθετο *αγωνιώδης* στη φράση «*η αγωνιώδης προσπάθεια να σώσουν ό,τι μπορούσαν*», επιχειρώντας να απευθυνθεί

στην κοινή γνώμη εν είδει συμπαράστασης. Το επίθετο αποδίδει συναισθήματα έντονης ανησυχίας και φόβου για την έκβαση μιας κατάστασης, ενισχύοντας το συναισθηματικό φορτίο της ομιλίας της. Μέσα από αυτή τη διατύπωση, παρουσιάζει τους πληγέντες ως ανθρώπους που παλεύουν απεγνωσμένα να περισώσουν ό,τι μπορούν, προσδίδοντας έναν δραματικό τόνο που στοχεύει στη δημιουργία ενσυναίσθησης και αλληλεγγύης.

Σε σύγκριση με το *στοιχειώδης*, που χρησιμοποιεί ο Χρίστος Σμίας για να περιγράψει την οικονομική βοήθεια ως ένα μέτρο βασικό και απαραίτητο για την προστασία της οικογένειας, το *αγωνιώδης* δεν επικεντρώνεται σε μια ορθολογική, θεσμική προσέγγιση, αλλά σε μια συναισθηματικά φορτισμένη περιγραφή της ανθρώπινης προσπάθειας. Ενώ το *στοιχειώδης* χαρακτηρίζει κάτι θεμελιώδες και αναγκαίο, το *αγωνιώδης* αποτυπώνει την ψυχολογική διάσταση της αβεβαιότητας και της αγωνίας, τονίζοντας την απόγνωση των ανθρώπων που βρίσκονται σε κρίσιμες συνθήκες. Αμφότερες οι χρήσεις αναδεικνύουν διαφορετικές όψεις της πολιτικής ρητορικής: το *στοιχειώδης* εστιάζει στη θεσμική και πρακτική διάσταση της κρατικής μέριμνας, ενώ το *αγωνιώδης* δρα συναισθηματικά, ενισχύοντας την αίσθηση της αλληλεγγύης και της κοινωνικής ευαισθησίας προς τους πληγέντες.

Θετικό τόνο, ενισχυτικό των προσπαθειών που καταβάλλει η παράταξη την οποία εκπροσωπεί ο ομιλητής, έχουν επίθετα όπως *θεμελιώδης*, *ουσιώδης*, *μνημειώδης*, *μεγαλειώδης*.

Αναλυτικότερα, στον λόγο του Ευ. Βενιζέλου μπορούμε να απομονώσουμε την εξής φράση: «Ο *θεμελιώδης* κανόνας είναι η διασφάλιση της διαφάνειας και της πολυφωνίας στα μέσα μέσα μαζικής ενημέρωσης». Ο όρος *θεμελιώδης* χρησιμοποιείται για να υπογραμμίσει ότι η διαφάνεια και η πολυφωνία δεν αποτελούν δευτερεύοντες ή συμπληρωματικούς κανόνες, αλλά βασικές και αναντικατάστατες αρχές στη λειτουργία των ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης. Το επίθετο δηλώνει κάτι που αποτελεί τη βάση, το ακλόνητο υπόβαθρο πάνω στο οποίο δομείται το υπόλοιπο σύστημα. Σε πολιτικό επίπεδο, αυτή η χρήση του όρου έχει ρητορική βαρύτητα, καθώς ενισχύει την επιχειρηματολογία του ομιλητή υπέρ της ανάγκης διατήρησης και προστασίας αυτών των αρχών, αποδίδοντάς τους έναν αδιαμφισβήτητο χαρακτήρα. Έτσι, η φράση δεν περιγράφει απλώς έναν νομικό κανόνα, αλλά του προσδίδει

επιτακτικότητα και αυξημένη σημασία, ενισχύοντας τη θέση του ομιλητή περί της συνταγματικής του κατοχύρωσης.

Επίσης, ένα ακόμη χαρακτηριστικό παράδειγμα διακρίνεται μέσα από την παρακάτω περίοδο λόγου, η οποία διατυπώνεται από τον κ. Λοβέρδο: *«Από την οποία δεν προκύπτει η ουσιώδης μεταβολή. Θέλουμε ένα σχόλιο πάνω σε αυτήν την ουσιώδη μεταβολή.»* Ο όρος *ουσιώδης* εδώ χρησιμοποιείται για να δηλώσει μια αλλαγή που δεν είναι απλώς επιφανειακή ή δευτερεύουσα, αλλά επηρεάζει τον πυρήνα του ζητήματος. Η χρήση του υποδηλώνει ότι ο ομιλητής αναζητά μια σημαντική, καθοριστική διαφοροποίηση μεταξύ της προηγούμενης και της τρέχουσας διάταξης. Σε επίπεδο ρητορικής, το επίθετο λειτουργεί ως ένα κοινοβουλευτικό εργαλείο αμφισβήτησης, καθώς αμφιβάλλει για την ύπαρξη μιας πραγματικά σημαντικής αλλαγής. Ειδικότερα, ενισχύει την αίσθηση ότι η μεταβολή που έχει εισαχθεί από την Κυβέρνηση μπορεί να είναι περιορισμένη ή ασαφής και επιδιώκεται μια σαφής τοποθέτηση επ' αυτού.

Επίσης, ένα ακόμη χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η χρήση του όρου *μνημειώδης* από την κ. Λιάνα Κανέλλη: *«Εδώ υπήρξε σ' αυτή τη συζήτηση μια μνημειώδης φράση.»* Ο όρος *μνημειώδης* εδώ χρησιμοποιείται για να αποδώσει στη συγκεκριμένη φράση ιδιαίτερη βαρύτητα, προβάλλοντας τη σημασία της ως κάτι που αξίζει να καταγραφεί στη συλλογική μνήμη. Σε αντίθεση με το *ουσιώδης*, που δηλώνει μια αλλαγή ή στοιχείο που επηρεάζει τον πυρήνα ενός ζητήματος, το *μνημειώδης* εμπεριέχει τη διάσταση του εντυπωσιακού και του διαχρονικού. Η χρήση του ενισχύει τη ρητορική της ομιλήτριας, προσδίδοντας έμφαση στη φράση ως κάτι που δεν είναι απλώς σημαντικό, αλλά και αξιομνημόνευτο, τονίζοντας έτσι την επίδραση του λόγου στην πολιτική συγκυρία.

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η χρήση του όρου *μεγαλειώδης* από τον κ. Βελόπουλο: *«Υλικά που διαθέτει αυτή η μεγαλειώδης εταιρία, θα μπορούσε να...».* Η χρήση του όρου *μεγαλειώδης* στην παραπάνω περίπτωση ενδέχεται να φέρει ειρωνική χροιά. Στο λόγο αυτό, η επιλογή ενός τόσο φορτισμένου επιθέτου για να περιγράψει μια εταιρεία μπορεί να λειτουργήσει είτε ως μέσο υπερβολικής εξύψωσης είτε ως έμμεση αποδοκιμασία, εφόσον το περιεχόμενο της δήλωσης υπονοεί μια αντίφαση ανάμεσα στην πραγματικότητα και στην εικόνα που επιχειρεί να παρουσιάσει. Στην προκειμένη περίπτωση ασκείται κριτική ή αμφισβήτηση της

σημασίας ή της αξιοπιστίας της συγκεκριμένης εταιρείας, τότε η χρήση του *μεγαλειώδους* μπορεί να λειτουργεί ως ρητορική υπερβολή που υπογραμμίζει μια αίσθηση ειρωνείας ή σαρκασμού. Επομένως, ο όρος δεν χρησιμοποιείται κυριολεκτικά, αλλά για να δημιουργήσει αντίθεση, προκαλώντας μια κριτική στάση στο ακροατήριο.

Αντιστοίχως, τα επίθετα *κοπιώδους* και *εργώδους* προβάλλουν τον μόχθο που εμπεριέχεται στην προσπάθεια μιας συγκεκριμένης παράταξης, ενισχύοντας την επιχειρηματολογική ισχύ των λεγομένων. Π.χ. η κυβερνητική ρητορική αρθρώνεται στο παρακάτω παράθεμα του Αλέξη Τσίπρα ως (τότε) Πρωθυπουργού: *«Καταλήξαμε σ' αυτό το περίγραμμα συμφωνίας, το οποίο είναι θετικό για την ελληνική πλευρά και καταλήξαμε μετά από κοπιώδη προσπάθεια και διαπραγμάτευση»*. Ο ομιλητής επιχειρεί να υποστηρίξει τη συμφωνία που επιτεύχθηκε, χαρακτηρίζοντάς τη θετική για την ελληνική πλευρά, ενώ ταυτόχρονα διαφοροποιεί την πολιτική της κυβέρνησής του από εκείνη των προηγούμενων Κυβερνήσεων. Η χρήση του επιθέτου *κοπιώδους* για να περιγράψει την προσπάθεια και τη διαπραγμάτευση προσδίδει μια αίσθηση δυσκολίας και αντοχής, ενισχύοντας την εικόνα μιας κυβέρνησης που έδωσε σκληρό αγώνα προκειμένου να πετύχει μια καλύτερη συμφωνία. Παράλληλα, εισάγεται μια αντιπαραβολή, καθώς καταγγέλλεται πως οι προηγούμενες κυβερνήσεις υπέγραφαν *εν μία νυκτί* ό,τι τους προτεινόταν, με σκοπό «να κερδίσουν πολιτικό χρόνο». Η διατύπωση αυτή στοχεύει στη δημιουργία αντίθεσης μεταξύ μιας κυβέρνησης που διαπραγματεύεται με κόπο και άλλων κυβερνήσεων που υποχωρούσαν άκριτα στις απαιτήσεις των δανειστών. Σ' αυτό το σημείο, παρατηρείται πως η επιχειρηματολογία χρησιμοποιεί επαινετικό λόγο, για να αναδείξει τις προσπάθειες της κυβέρνησης, ενώ έρχεται σε αντίστιξη με το παρελθόν, για να τονίσει τη διαφοροποίηση της πολιτικής του ΣΥΡΙΖΑ.

Ακολουθεί ένα ακόμη χαρακτηριστικό παράδειγμα από τον κ. Μάκη Βορίδη: *«Σχετικού προεδρικού διατάγματος. Είναι μια εργώδης προσπάθεια, που έχει γίνει.»* Ο όρος *εργώδους* χρησιμοποιείται εδώ για να δηλώσει τον έντονο μόχθο και τη συστηματική προσπάθεια που απαιτήθηκε για την ολοκλήρωση του σχετικού έργου. Σε αντίθεση με τον όρο *κοπιώδους*, ο οποίος δίνει έμφαση κυρίως στη δυσκολία και την εξάντληση που συνοδεύουν μια διαδικασία, το *εργώδους* αναδεικνύει τη μεθοδικότητα και την ένταση της εργασίας που καταβλήθηκε. Η χρήση του

συγκεκριμένου επιθέτου λειτουργεί ρητορικά, ώστε να προσδώσει βαρύτητα στο επιχείρημα ότι η εκπόνηση του διατάγματος δεν ήταν μια απλή ή επιφανειακή διαδικασία, αλλά ένα απαιτητικό εγχείρημα που ολοκληρώθηκε μετά από ενδελεχή και κοπιώδη εργασία. Μέσω της συγκεκριμένης επιλογής λέξεων, ο ομιλητής ενισχύει την εικόνα μιας Κυβέρνησης που δρα με προγραμματισμό και υπευθυνότητα, επιδιώκοντας να πείσει το ακροατήριο για τη σοβαρότητα και την αποτελεσματικότητα της πρωτοβουλίας.

Αντίθετα, η χρήση της λέξης *σκανδαλώδης* από τον πρώην Πρωθυπουργό Αλέξη Τσίπρα έχει έντονα αποδοκιμαστικό χαρακτήρα, στοχεύοντας στο να ενδυναμώσει το μήνυμα της κριτικής του. Συγκεκριμένα χρησιμοποιείται για να αποδώσει την βαρύτητα και να καταδείξει το ακραίο και απαράδεκτο, κατά την άποψή του, χαρακτήρα της ρύθμισης που αφορά την αποδέσμευση των λογαριασμών και των περιουσιακών στοιχείων οικονομικών εγκλημάτων (*«η δήθεν αυτή η σκανδαλώδης ρύθμιση που φέρατε.»*). Με αυτή τη λέξη, επιχειρεί να εγείρει συναισθήματα αγανάκτησης, αλλά και δυσφορίας στο ακροατήριο του, υπογραμμίζοντας την αντίθεση του κόμματος του προς τη ρύθμιση αυτή. Επιπλέον, η χρήση του είναι ένα εργαλείο ρητορικής υπερβολής, ενισχύοντας την ηθική διάσταση του θέματος, την οποία παρουσιάζει ως κεντρική. Με αυτό τον τρόπο, επιδιώκεται να καταδειχτεί η αναντιστοιχία μεταξύ των κυβερνητικών αποφάσεων και των προσδοκιών της κοινωνίας.

Ακόμη, επίθετα όπως *παταγώδης* και *ογκώδης* συχνά εμφανίζονται σε αρνητικό πλαίσιο, για να υπογραμμίσουν τις αποτυχίες. Μια ενδεικτική χρήση του πρώτου επιθέτου από τον Κυριάκο Μητσοτάκη, αποσκοπεί στο να δώσει έμφαση στο μέγεθος της αποτυχίας της κυβέρνησης στο ζήτημα των πλεονασμάτων: *«Και φτάνουμε τώρα στον πέμπτο στόχο, αυτόν στον οποίο η αποτυχία σας είναι και η πλέον παταγώδης: το ζήτημα των πλεονασμάτων»*. Μέσα από αυτή τη λέξη, ο πρωθυπουργός επιδιώκει να επικοινωνήσει πως η Κυβέρνηση απέτυχε με τρόπο που δεν άφηνε περιθώριο αμφιβολίας ή υποβάθμισης του ζητήματος. Επιπλέον, η συγκεκριμένη γλωσσική επιλογή ενισχύει τη ρητορική του λόγου και δίνοντας μεγάλη σημασία στη σύγκριση μεταξύ των στόχων που είχαν τεθεί και των αποτελεσμάτων που επιτεύχθηκαν, ενώ παράλληλα ασκεί έντονη κριτική στην αξιοπιστία και την αποτελεσματικότητα του αντιπάλου. Έτσι, η λέξη λειτουργεί ως ένας τρόπος να

ενισχυθεί η αίσθηση της απογοήτευσης, της διάψευσης και της αποτυχίας, προκαλώντας συναισθηματική αντίδραση στο ακροατήριο.

Ανάλογη λειτουργία έχουν και επίθετα όπως το *ομιχλώδης* («*Η στρατηγική που ακολουθείτε είναι εξαιρετικά ομιχλώδης και μπερδεύετε παρά βοηθάτε...*»), που ειπώθηκε από τον κ. Αυγενάκη. Αναλυτικότερα, το επίθετο *ομιχλώδης* χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάτι που είναι ασαφές, δυσνόητο ή παραπλανητικό. Στην παραπάνω περίοδο λόγου, ο Λευτέρης Αυγενάκης αξιοποιεί το συγκεκριμένο επίθετο προκειμένου να υπογραμμίσει την ασυνέπεια ή την έλλειψη σαφήνειας στη στρατηγική που ακολουθεί η κυβέρνηση. Το *ομιχλώδης* ενισχύει τη ρητορική της αβεβαιότητας και της σύγχυσης, αφήνοντας να εννοηθεί ότι η πολιτική που εφαρμόζεται δεν διαθέτει ξεκάθαρο σχεδιασμό, γεγονός που καθιστά δυσκολότερη την κατανόηση και την αποδοχή της – ή ακόμη χειρότερα, ότι ευνοεί τη συγκάλυψη και τη συσκοτίση. Επομένως, και η συγκεκριμένη γλωσσική επιλογή δεν λειτουργεί μόνο ως περιγραφή, αλλά αποτελεί και ένα εργαλείο κριτικής, που στοχεύει στην αποδόμηση της αξιοπιστίας της πολιτικής στάσης του αντιπάλου.

Παρόμοια λειτουργία αποτυπώνεται στην εξής φράση: «*Αλήθεια, υπάρχει κάποιος υποτυπώδης σχεδιασμός σε όλο αυτό, πέρα βεβαίως από τον προφανή, των εξυπηρετήσεων και της απεγνωσμένης ψηφοθηρίας;*», η οποία διατυπώνεται από την κυρία Καραμανλή. Ειδικότερα, το επίθετο *υποτυπώδης* χρησιμοποιείται εδώ για να δηλώσει κάτι που βρίσκεται σε εξαιρετικά χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης ή οργάνωσης. Στην παραπάνω περίοδο λόγου, η λέξη αποκτά σαφώς αρνητική χροιά, καθώς υπονοεί ότι ο σχεδιασμός της κυβερνητικής πολιτικής είναι ελλιπής, πρόχειρος και ανεπαρκής. Ο ομιλητής αξιοποιεί τη συγκεκριμένη γλωσσική επιλογή, για να ενισχύσει την κριτική του απέναντι στην πολιτική της Κυβέρνησης, υποβαθμίζοντας το έργο της και παρουσιάζοντάς το ως κατώτερο των περιστάσεων. Η χρήση του δεν αφήνει περιθώρια για θετική ερμηνεία, καθώς τοποθετεί την πολιτική δράση σε ένα επίπεδο στοιχειώδους ή ανεπαρκούς προγραμματισμού, εντείνοντας τη ρητορική της κριτικής. Έτσι, η συγκεκριμένη λέξη λειτουργεί ως ένα εργαλείο αποδόμησης της κυβερνητικής αξιοπιστίας, καθώς δεν δηλώνει απλώς έλλειψη επάρκειας, αλλά και πρόθεση επιφανειακής και προχειρογραμμένης νομοθέτησης.

Επιπροσθέτως, στην παρακάτω περίοδο λόγου εντοπίζεται η χρήση του επιθέτου *χαώδης*: «*Απόλυτη έλλειψη οργάνωσης, εικόνα πλήρους σύγχυσης, κανένας*

συντονισμός, πλήρης ασυνεννοησία, σπασμωδική διαχείριση, χαώδης λειτουργία - αυτά τα λέει ο εισαγγελέας.» Ειδικότερα, η λέξη *χαώδης* χρησιμοποιείται εδώ με έντονα αρνητική σημασία για να περιγράψει μια κατάσταση ακραίας αποδιοργάνωσης και έλλειψης ελέγχου. Ο όρος προέρχεται από το ουσιαστικό *χάος*, που σημαίνει απόλυτη αταξία και σύγχυση, και χρησιμοποιείται συχνά στη δημόσια ρητορική για να υπογραμμίσει αποτυχίες στη διοίκηση, την οργάνωση ή τη λήψη αποφάσεων. Στη συγκεκριμένη φράση, *χαώδης λειτουργία* δεν σημαίνει απλώς ότι το σύστημα παρουσίαζε δυσλειτουργίες, αλλά ότι είχε φτάσει σε σημείο όπου επικρατούσε απόλυτη σύγχυση και αδυναμία διαχείρισης. Ο ομιλητής αξιοποιεί τη λέξη στο πλαίσιο μιας έντονης κριτικής απέναντι σε μια πολιτική ή διοικητική πρακτική, ενισχύοντας έτσι το συναισθηματικό φορτίο του λόγου του. Επιπλέον, η χρήση του επιθέτου *χαώδης* σε συνδυασμό με όρους όπως *έλλειψη οργάνωσης*, *σύγχυση*, *ασυνεννοησία* δημιουργεί μια ενισχυμένη εικόνα αρνητικής αξιολόγησης, καθιστώντας το επιχείρημα πιο πειστικό και υπογραμμίζοντας την πλήρη αποτυχία του υπό συζήτηση μηχανισμού.

Ακόμη, το καταγγελτικό ύφος του ομιλητή Ηλία Παναγιώταρου, Βουλευτή της Χρυσής Αυγής, ενισχύει η χρήση του επιθέτου *δαιδαλώδης*: «*Απορροφούνται όλα τα κονδύλια, τα οποία μέσω ενός δαιδαλώδους πλέγματος εταιρειών, κοινοπραξιών, όπου είναι και πάλι οι ίδιοι αφεντικά, παίρνουν και τις υπόλοιπες δουλειές και απορροφούνται όλα τα κονδύλια*». Ο Βουλευτής ασκεί έντονη κριτική απέναντι σε ένα δίκτυο εταιρειών και κοινοπραξιών που φαίνεται να ελέγχουν τη διαχείριση των κονδυλίων, αποκτώντας συνεχώς νέα έργα, υποστηρίζει δε ότι οι ίδιες επιχειρηματικές ομάδες μονοπωλούν τα δημόσια έργα και την απορρόφηση των σχετικών χρηματοδοτήσεων, δημιουργώντας ένα κλειστό κύκλωμα συμφερόντων.

Την ίδια λειτουργία του δείκτη (αρνητικής) αξιολόγησης έχει και το επίθετο *υποτυπώδης* στο παρακάτω παράδειγμα: «*Το καθένα κανάλι τον χρόνο πληρώνει ένα υποτυπώδες ποσό, όσο κάνει μισό επεισόδιο ενός σήριαλ*». Η συγκεκριμένη φράση ανήκει στον Νίκο Φίλη: ο ομιλητής προσπαθεί να αναδείξει τη δυσανάλογη χαμηλή χρηματική συνεισφορά των ιδιωτικών τηλεοπτικών καναλιών για τη χρήση των συχνοτήτων μέσω της DIGEA. Η έκφραση *υποτυπώδες ποσό* χρησιμοποιείται για να υποβαθμίσει τη σοβαρότητα της συνεισφοράς των καναλιών, δίνοντας την εντύπωση ότι πληρώνουν ελάχιστα για ένα πολύτιμο δημόσιο αγαθό. Παράλληλα, η σύγκριση

με το κόστος ενός μισού επεισοδίου ενός σήριαλ προσδίδει έναν ειρωνικό τόνο, ενισχύοντας την επιχειρηματολογία ότι το κόστος είναι τόσο μικρό που μπορεί να συγκριθεί με μια απλή τηλεοπτική παραγωγή, η οποία δεν αποτελεί καν μεγάλο έξοδο για τα κανάλια. Με αυτόν τον τρόπο, ο κ. Φίλης υπονοεί ότι οι τηλεοπτικοί σταθμοί εκμεταλλεύονται προνομιακά την ψηφιακή μετάδοση χωρίς να καταβάλλουν αντίστοιχα οικονομικά ανταλλάγματα προς το κράτος, γεγονός που παρουσιάζει ως μέρος ενός μεγαλύτερου ζητήματος διαπλοκής και προνομιακής μεταχείρισης.

Τη στρατηγική της συναισθηματικής φόρτισης του ακροατηρίου εξυπηρετεί η φράση *τερατώδες νομοσχέδιο*, π.χ. από τη βουλευτή Αικατερίνη Παπανάτσιου, στο πλαίσιο της άσκησης κριτικής της προς το νομοσχέδιο της Κυβέρνησης: *Καθώς διαδηλώνουν οι φοιτητές, εσείς επιλέγετε να φέρετε εν μέσω πανδημίας ένα τερατώδες νομοσχέδιο, που απειλεί το μέλλον των παιδιών μας*. Με την επιλογή αυτού του επιθέτου, το νομοσχέδιο παρουσιάζεται όχι απλά ως ανεπιθύμητο ή ακατάλληλο, αλλά ως κάτι που έχει εξαιρετικά αρνητικά, ίσως και καταστροφικά χαρακτηριστικά. Η επιλογή του λειτουργεί με πολλαπλούς τρόπους. Αρχικά, υπογραμμίζει την ακραία διαφωνία της ομιλήτριας με το περιεχόμενο του νομοσχεδίου, ενώ προκαλεί έντονη συναισθηματική αντίδραση στο ακροατήριο, καθώς η λέξη φέρνει φορτίο που συνδέεται με αισθήματα αποστροφής, φόβου ή αγανάκτησης. Επιπλέον, δημιουργεί ισχυρούς συνειρμούς, παρουσιάζοντάς το ως ένα μέτρο που υπερβαίνει τα όρια της λογικής ή του αναμενόμενου και καταλήγει να απειλεί το μέλλον. Αυτές λειτουργούν ως μέσα έντονης κριτικής ή περιγραφής, υπογραμμίζοντας την ένταση και τη σοβαρότητα των θεμάτων που συζητούνται.

Μια ακόμη ενδεικτική περίπτωση δριμείας πολιτικής κριτικής εντοπίζεται στην παρακάτω περίοδο *«Η παροιμιώδης αναξιοπιστία ξαναχτυπά, γιατί η ιδιωτικοποίηση της ΔΕΣΦΑ υποτίθεται ότι ανήκε στη δέσμη των προαπαιτούμενων της πρώτης αξιολόγησης, της προηγούμενης, που θεωρούσαμε πως είχε κλείσει»*, η οποία ειπώθηκε από τον Σπύρο Δανέλλη κατά τη διάρκεια συνεδρίασης του Ελληνικού Κοινοβουλίου. Ο ομιλητής χρησιμοποιεί τον όρο *παροιμιώδης αναξιοπιστία*, για να ασκήσει αυστηρή κριτική στην ασυνέπεια των κυβερνητικών πολιτικών, αναδεικνύοντας την επαναλαμβανόμενη αδυναμία των αρχών να τηρήσουν τις δεσμεύσεις τους. Εστιάζει στην αναποτελεσματικότητα των αποκρατικοποιήσεων,

φέρνοντας ως παράδειγμα την αποτυχία ολοκλήρωσης της ιδιωτικοποίησης της ΔΕΣΦΑ, η οποία θεωρούνταν ότι είχε κλείσει, αλλά επανέρχεται ως άλυτο πρόβλημα.

Γίνεται, λοιπόν, αντιληπτό πως τα προαναφερόμενα επίθετα με μεγάλη συχνότητα, χρησιμοποιούνται συχνά για να ενισχύσουν το ρητορικό ύφος και συνδέονται με τον κατεξοχήν ανταγωνιστικό χαρακτήρα του κοινοβουλευτικού λόγου. Η επιλογή αυτών δίνει έναν επίσημο και επιβλητικό τόνο στο λόγο, δίνει έμφαση και τονίζει τα λεγόμενα, ενώ παράλληλα ενισχύει την αξιοπιστία, αλλά και το κύρος των ομιλητών, πλήττοντας παράλληλα το γόητρο των αντιπάλων.

Τέλος, τα λιγότερα συχνά επίθετα, όπως το *σακχαρώδης*, πιθανότατα εμφανίζονται σε πιο ειδικά συμφραζόμενα για την περιγραφή ιδιαίτερων θεμάτων. Ενδεικτικά, στον λόγο του κ. Πούλου διατυπώνεται η εξής άποψη: *«Πρέπει να συμπεριληφθεί και ο σακχαρώδης διαβήτης και να διευρυνθεί η λίστα των σπάνιων παθήσεων για τα οποία απαιτείται προσυμπτωματικός έλεγχος»*. Μέσω τέτοιου είδους επιθέτων ενσωματώνεται τόσο η τεχνική εξειδίκευση όσο και η επίσημη νομοθετική ανάγκη που χαρακτηρίζει τον κοινοβουλευτικό λόγο. Αρχικά, η χρήση ειδικής ιατρικής ορολογίας, όπως *σακχαρώδης διαβήτης*, *προσυμπτωματικός έλεγχος* και *σπάνιες παθήσεις*, καταδεικνύει τη σύνδεση του λόγου με εξειδικευμένα επιστημονικά πεδία. Αυτή η επιλογή όρων ενισχύει την αίσθηση ακρίβειας και νομοθετικής εγκυρότητας, επιδιώκοντας να τεκμηριώσει την ανάγκη για παρέμβαση στον τομέα της υγείας. Αντιστοίχως, μπορεί να παρατεθεί το εξής παράδειγμα από την ομιλία του κ. Αποστόλου: *«Είναι η οζώδης δερματίτιδα των βοοειδών, η πανώλη των μικρών μηρυκαστικών και η ευλογιά»*. Σ' αυτήν την περίοδο λόγου εντοπίζεται η λεξιλογική σύναψη *οζώδης δερματίτιδα*, στην οποία το επίθετο *οζώδης*, που προέρχεται από τη λέξη *όζος* (δηλαδή εξόγκωμα, όγκος), περιγράφει μια ασθένεια που χαρακτηρίζεται από την εμφάνιση οζιδίων στο δέρμα των βοοειδών – επομένως πάλι πρόκειται για ειδική ορολογία.

Τέτοια παραδείγματα αντικατοπτρίζουν την ανάγκη του νομοθέτη να καλύψει ετερόκλητα πεδία πολιτικής, στα οποία συχνά η νομοθετική πρωτοβουλία συνδυάζεται με την εξειδικευμένη επιστημονική γνώση, εν προκειμένω στο πεδίο της δημόσιας υγείας. Το κοινοβούλιο δεν περιορίζεται στη γενική διατύπωση αρχών, αλλά απαιτεί τεχνικές λεπτομέρειες που να αποτυπώνουν πρακτικές λύσεις για διαφορετικές ομάδες πολιτών.

Ο Πίνακας 2 καταγράφει συχνές λεξικές συνάψεις (collocations), δηλαδή πολυλεκτικούς σχηματισμούς των οποίων τα συστατικά βρίσκονται σε σχέση αμοιβαίας προβλεψιμότητας μεταξύ μεμονωμένων λεξικών, δηλαδή το ένα στοιχείο υποδεικνύει την πιθανή εμφάνιση του άλλου. Σύμφωνα με τον Sinclair (1991), μόλις συναντήσουμε ένα από τα συστατικά μιας λεξικής σύναψης (π.χ. το επίθετο *θεμελιώδης*), μπορούμε να υποθέσουμε με μεγάλη πιθανότητα το ουσιαστικό που το ακολουθεί (*αρχή*). Αυτές οι συνάψεις είναι σημαντικές στη μελέτη της γλώσσας, γιατί αποκαλύπτουν τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούνται οι λέξεις σε διαφορετικά επικοινωνιακά πλαίσια. Παράλληλα, αναδεικνύουν τα μοτίβα που ακολουθεί η γλώσσα στη σύνθεση νοήματος ενώ η συχνότητα και η χρήση αυτών των σχηματισμών μπορεί να αντικατοπτρίζουν τις αξίες, τις προτεραιότητες ή την ιδεολογία μιας κοινωνίας. Η ανάλυση τέτοιων συναρτήσεων είναι πολύτιμη για τη γλωσσολογική έρευνα, καθώς προσφέρει εικόνα για τη δομή της γλώσσας, τη σημασιολογία και τη χρήση των λέξεων σε πραγματικά κείμενα (Sinclair 1991: 170).

Πίνακας 2: Συχνότητα λεξικών συνάψεων με επίθετα σε –ώδης/ώδες

Λεξική σύναψη	Συχνότητα
Θεμελιώδης αρχή	27
Ουσιώδης διαφορά	19
Παταγώδης αποτυχία	18
Σακχαρώδης διαβήτης	18
Αγωνιώδης προσπάθεια	15
Εργώδεις προσπάθειες	12
Στοιχειώδης υποχρέωση	12
Κοπιώδης διαδικασία	12
Αιτιώδης συνάφεια	9
Οζώδης δερματίτιδα	8
Μνημειώδης ανικανότητα	2
Ομιχλώδης κατάσταση	2
Δαιδαλώδης γραφειοκρατία	2
Σκιώδης οικονομία	2

Οι συχνότερες -περισσότερο ή λιγότερο σταθερές- λεξιλογικές συνάψεις, με συνδυασμό επιθέτου σε -ώδης/-ώδες και ουσιαστικού, οι οποίες καταγράφονται στα υπό εξέταση κοινοβουλευτικά δεδομένα, αναδεικνύουν σημαντικές παραμέτρους της χρήσης των λόγιων επιθέτων σε συνδυασμό με τα ουσιαστικά. Από την ανάλυση προκύπτει πως οι συχνότερες συνάψεις, όπως η *θεμελιώδης αρχή*, υποδεικνύει τη σημασία αυτών των όρων σε συζητήσεις που έχουν σχέση με τις υψηλές αξίες, την έντονη κριτική ή την περιγραφή των σύνθετων διαδικασιών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η εξής περίοδος λόγου: *«Η διάκριση των εξουσιών, θεμελιώδης αρχή της αστικής δικαιοσύνης, είναι αναγκαία προϋπόθεση για τη λειτουργία ενός δημοκρατικού κράτους δικαίου, καθώς διασφαλίζει την ανεξαρτησία των θεσμών και αποτρέπει τη συγκέντρωση υπερβολικής εξουσίας σε μία μόνο αρχή»*. Συγκεκριμένα, η χρήση της λέξης *θεμελιώδης* από την Φώφη Γεννηματά αναδεικνύει τη θεσμική βαρύτητα, αλλά και την αδιαπραγμάτευτη σημασία της διάκρισης των εξουσιών για τη λειτουργία της αστικής δικαιοσύνης, αλλά και κατ' επέκταση της δημοκρατικής πολιτείας. Το επίθετο αυτό επιλέγεται για να υπογραμμίσει την κεντρική θέση που κατέχει αυτή η αρχή στον κράτος δικαίου. Ταυτοχρόνως, λειτουργεί και ως εργαλείο αντιπαραβολής, καθώς η πρόεδρος του ΚΙΝΑΛ έρχεται σε ανοιχτή αντιπαράθεση με την κατηγορία που απευθύνει στη συγκυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ, ότι δηλαδή αγνοεί ή απαξιώνει αυτή την αρχή. Η χρήση της δίνει έμφαση στην κριτική της, παρουσιάζοντας την παραμέληση της διάκρισης των εξουσιών, όχι απλά ως πολιτική ή διοικητική αδυναμία, αλλά και ως κίνδυνο που απειλεί τις αξίες της δημοκρατίας.

Ακόμη, ένα ενδεικτικό παράδειγμα, υπεράσπισης των θέσεων των ομιλητών και συνακόλουθα των κομμάτων τους, διακρίνεται στο παρακάτω απόσπασμα: *«Η απόγνωση των συμπατριωτών μου, ο βουβός πόνος, η αγωνιώδης προσπάθεια να σώσουν ό,τι μπορούσαν και η αξιοπρεπής, παρά τις δυσκολίες, στάση τους δεν επιτρέπουν σε κανέναν από εμάς ούτε να πανηγυρίσει για την ορθότατη και ταχύτατη νομοθετική πρωτοβουλία της Κυβέρνησης ούτε να την καταδικάσει και να τη μηδενίσει»*. Αυτό το απόσπασμα προέρχεται από τον λόγο της κυρίας Μακρήκατά τη συνεδρίαση του Ελληνικού Κοινοβουλίου στις 28 Σεπτεμβρίου 2020, στο πλαίσιο της συζήτησης για την κυβερνητική αντίδραση στις καταστροφές που προκάλεσε ο τυφώνας «Ιανός». Μέσα από αυτή τη φράση, η ομιλήτρια εκφράζει τη σοβαρότητα της κατάστασης, τη συναισθηματική φόρτιση των πληγέντων και την ανάγκη για

νηφαλιότητα στη δημόσια συζήτηση, αποφεύγοντας τόσο την υπερβολική θριαμβολογία όσο και την άνευ όρων κριτική.

Αντίστοιχη περίπτωση εντοπίζουμε και στην παρακάτω περίοδο λόγου: «με εργώδεις προσπάθειες που κάναμε στο Υπουργείο Μεταφορών καταφέραμε να αναστήσουμε το έργο Πάτρα-Πύργος». Αυτή η φράση ειπώθηκε από τον Κώστα Καραμανλή, Υπουργό Υποδομών και Μεταφορών, κατά τη διάρκεια συνεδρίασης του Ελληνικού Κοινοβουλίου. Ο ομιλητής αποδίδει την ολοκλήρωση της συμφωνίας και την προώθηση του έργου Πάτρα-Πύργος στην αποφασιστικότητα του Πρωθυπουργού και στις εντατικές προσπάθειες του Υπουργείου. Μέσω αυτής της διατύπωσης, επιχειρεί να προσδώσει έμφαση στον καθοριστικό ρόλο της κυβέρνησης στην υλοποίηση ενός μεγάλου αναπτυξιακού έργου, ενισχύοντας το πολιτικό αφήγημα της αποτελεσματικότητας και της συνέπειας στις δεσμεύσεις.

Σε συνδυασμό, αυτές οι περιπτώσεις δείχνουν τον τρόπο με τον οποίο ο κοινοβουλευτικός λόγος διαμορφώνεται με βάση τη θέση των ομιλητών και των κομμάτων τους. Οι κυβερνητικοί εκπρόσωποι χρησιμοποιούν γλωσσικές στρατηγικές που υπογραμμίζουν την επιτυχία και την αναγκαιότητα των αποφάσεών τους, ενώ η Αντιπολίτευση στοχεύει στη δημιουργία αμφιβολιών και στην ανάδειξη των προβληματικών πτυχών της κυβερνητικής πολιτικής. Αυτό το δίπολο λόγου είναι χαρακτηριστικό των κοινοβουλευτικών αντιπαραθέσεων, όπου η γλώσσα γίνεται εργαλείο πολιτικής στρατηγικής.

Σε ανάλογο ύψος κινείται και η εξής φράση, η οποία ειπώθηκε από τον Κυριάκο Μητσοτάκη: «Τα ατελείωτα ψέματά σας, είναι η μνημειώδης ανικανότητά σας, είναι τελικά η βαθιά σας ανηθικότητα». Με τη συγκεκριμένη διατύπωση, ο ομιλητής επιχειρεί να ασκήσει έντονη προσωπική και πολιτική κριτική στον τότε Πρωθυπουργό Αλέξη Τσίπρα, αποδίδοντάς του τρία χαρακτηριστικά που συνοψίζουν, κατά τη γνώμη του, τις βασικές αδυναμίες της διακυβέρνησής του: τη συστηματική παραπλάνηση του λαού μέσω ψευδών υποσχέσεων, την ανικανότητα στη διαχείριση κρίσιμων θεμάτων και τη βαθιά ανηθικότητα, που θεωρεί ότι διαπερνά τη συνολική πολιτική του στάση. Η επιλογή της σύνταξης *μνημειώδης ανικανότητα*, υπογραμμίζει την ένταση της επίθεσης, καθώς δεν περιορίζεται μόνο σε κριτική επί συγκεκριμένων πολιτικών επιλογών, αλλά επεκτείνεται και στη συνολική ηθική διάσταση της πολιτικής ηγεσίας. Πρόκειται για μια επιθετική ρητορική στρατηγική, η

οποία αποσκοπεί στο να εδραιώσει τη θέση του ομιλητή ως απόλυτου αντιπάλου του Πρωθυπουργού, θέτοντας ένα σαφές διαχωριστικό όριο ανάμεσα στη Νέα Δημοκρατία και τον ΣΥΡΙΖΑ. Αυτό το είδος κριτικής είναι σύνθηρες στο πλαίσιο κοινοβουλευτικών αντιπαραθέσεων, όπου η πολιτική αντιπαλότητα συχνά εκφράζεται μέσα από προσωπικές αιχμές και ρητορικές υπερβολές, προκειμένου να ενισχυθεί το πολιτικό αφήγημα του εκάστοτε ομιλητή.

Σε ανάλογο ύφος κινείται και η φράση του Βασιλείου Κόκκαλη: *«Υπάρχει ο όρος αιτιώδης συνάφεια μεταξύ του γεγονότος και της ζημίας»*. Με τη συγκεκριμένη διατύπωση, ο ομιλητής επιδιώκει να ασκήσει έντονη κριτική στην κρατική διοίκηση, αναδεικνύοντας την ευθύνη της για τις καθυστερήσεις στην προμήθεια του απαραίτητου ιατρικού εξοπλισμού. Η επιλογή της σύναψης έχει διττή λειτουργία: αφενός προσδίδει στο λόγο ένα επιστημονικό και νομικό κύρος, αφετέρου ενισχύει την επιχειρηματολογία του ομιλητή, καθώς συνδέει άμεσα την αδυναμία έγκαιρης διάγνωσης και περίθαλψης με τις δυσλειτουργίες του συστήματος. Η χρήση του όρου ενέχει επίσης μια υποδόρια κατηγορία, καθώς υπονοεί ότι οι καθυστερήσεις στη λήψη αποφάσεων δεν είναι απλώς γραφειοκρατικά εμπόδια, αλλά παράγοντες που μπορούν να οδηγήσουν σε ανεπανόρθωτες συνέπειες για τη δημόσια υγεία. Πρόκειται για μια κλασική ρητορική στρατηγική κοινοβουλευτικού λόγου, όπου η υιοθέτηση λόγων όρων ενισχύει τη σοβαρότητα της τοποθέτησης και υποστηρίζει τη συνολική κριτική προς τη διακυβέρνηση, τονίζοντας τις ευθύνες της πολιτικής ηγεσίας.

Σε ανάλογο ύφος κινείται και η φράση του Κυριάκου Μητσοτάκη: *«Η συνέπεια στην παρακολούθηση ενός προγράμματος σπουδών είναι η στοιχειώδης υποχρέωση την οποία πρέπει ένας φοιτητής να έχει, για να απολαύσει το προνόμιο που του δίνει ο Έλληνας φορολογούμενος να έχει πρόσβαση σε δωρεάν παιδεία»*. Με αυτή τη διατύπωση, ο ομιλητής επιχειρεί να καταδείξει την ανάγκη για ακαδημαϊκή πειθαρχία και συνέπεια εκ μέρους των φοιτητών, παρουσιάζοντας τη δωρεάν εκπαίδευση ως μια παροχή που συνοδεύεται από συγκεκριμένες ευθύνες. Η χρήση του επιθέτου *στοιχειώδης* λειτουργεί εδώ ενισχυτικά, καθώς προσδίδει στην έννοια της υποχρέωσης έναν αυτονόητο και αδιαμφισβήτητο χαρακτήρα. Επιπλέον, η επιλογή της λέξης *προνόμιο* αποδίδει στη δημόσια εκπαίδευση έναν τόνο ευθύνης απέναντι στην κοινωνία, ενισχύοντας έτσι το ηθικό επιχείρημα του ομιλητή. Αυτή η ρητορική στρατηγική συνδέεται συχνά με λόγους που επιδιώκουν να πειθαρχήσουν

την κοινή γνώμη και να προσδώσουν κύρος στις πολιτικές θέσεις του ομιλητή, αναδεικνύοντας παράλληλα μια ιδεολογική διάκριση μεταξύ ατομικής ευθύνης και κρατικής μέριμνας.

Συμπερασματικά, οι λεξιλογικές συνάψεις χρησιμοποιούνται με στρατηγικό τρόπο για να ενισχυθεί η πειθώ, η περιγραφή των θετικών ή των αρνητικών φαινομένων, αλλά και η προσθήκη κύρους ή έντασης στις τοποθετήσεις. Έτσι, η επιλογή τους λειτουργεί αποκαλυπτικά στην προσπάθεια των ομιλητών να ενισχύσουν τη ρητορική τους αποτελεσματικότητα και να αποτυπώσουν τις απόψεις τους με σαφήνεια και δύναμη.

Περνώντας στο πεδίο της μορφολογίας, ο Πίνακας 3 εστιάζει στη στατιστική αποτίμηση των πτώσεων που χρησιμοποιούνται, ενώ ο Πίνακας 4 καταγράφει την αλλομορφία της γενικής ενικού, που εμφανίζει συγχρονικά ανταγωνιστικούς ποικίλλοντες τύπους.

Πίνακας 3: Συχνότητα εμφάνισης πτώσεων

Πτώση	Συχνότητα
Ονομαστική	1860
Γενική	610
Αιτιατική	430

Η ονομαστική πτώση εμφανίζεται με τη μεγαλύτερη συχνότητα, ενώ η γενική και η αιτιατική παρουσιάζουν σημαντικά χαμηλότερη χρήση. Αυτή η κατανομή αντικατοπτρίζει τη λειτουργικότητα των συγκεκριμένων επιθέτων σε διαφορετικά συμφραζόμενα και τον ρόλο τους στη διαμόρφωση του επίσημου ύφους.

Πίνακας 4: Η κατανομή της γενικής ενικού

Γενική ενικού	-ώδους	*ώδη
Αρσενικό	179	160

Θηλυκό	120	151
--------	-----	-----

Η χρήση της γενικής ενικού με κατάληξη –ώδους στον κοινοβουλευτικό λόγο παρουσιάζει ενδιαφέρουσες τάσεις, οι οποίες αποτυπώνονται στη διαφοροποίηση μεταξύ αρσενικού και θηλυκού γένους. Η κατανομή της γενικής ενικού με τις καταλήξεις –ώδους (λόγιο αλλόμορφο) και –ώδη (μη λόγιο αλλόμορφο) παρουσιάζει την εξής εικόνα στα γλωσσικά μας δεδομένα:

Στο αρσενικό γένος, η λόγια μορφή (-ώδους) εμφανίζεται 179 φορές, ενώ η μη λόγια (-ώδη) 160 φορές. Η μικρή αυτή διαφορά δείχνει ότι, παρόλο που η λόγια μορφή εξακολουθεί να υπερισχύει, η μη λόγια μορφή είναι σχεδόν εξίσου συχνή, γεγονός που φανερώνει μια τάση εξισορρόπησης μεταξύ των δύο τύπων.

Για παράδειγμα, στο αρσενικό γένος, η λόγια μορφή εμφανίζεται σε φράσεις όπως «*Η εφαρμογή του ουσιώδους κανόνα είναι επιτακτική*», ενώ η μη λόγια σε διατυπώσεις όπως «*Η τήρηση του ουσιώδη νόμου είναι αναγκαία*» - παραδείγματα σχεδόν πανομοιότυπα.

Στο θηλυκό γένος, η κατανομή είναι αντίστροφη: η μη λόγια κατάληξη (-ώδη) εμφανίζεται 151 φορές, ενώ η λόγια (-ώδους) 120 φορές. Αυτό υποδηλώνει μια ελαφρά προτίμηση προς το μη λόγιο αλλόμορφο στο θηλυκό, πιθανώς λόγω της γενικότερης τάσης απλοποίησης των καταλήξεων του θηλυκού και σύγκλισης προς την α' κλίση.

Η λόγια κατάληξη καταγράφεται σε παραδείγματα όπως «*Η προστασία της θεμελιώδους αρχής είναι προτεραιότητα*», ενώ η μη λόγια σε φράσεις όπως «*Η σημασία της θεμελιώδη αξίας είναι αδιαμφισβήτητη*». Η συνύπαρξη και η σχεδόν ισόρροπη κατανομή των δύο τύπων υποδηλώνει μια δυναμική γλωσσική μεταβολή προς την απλοποίηση των μορφημάτων.

Από τα παραπάνω παραδείγματα, γίνεται αντιληπτό πως υπάρχουν μικρές διαφορές στην κατανομή των δύο μορφών τόσο στο αρσενικό όσο και στο θηλυκό γένος υποδηλώνουν ότι τα συγκεκριμένα επίθετα βρίσκονται σε μεταδόμηση. Η σχεδόν ισομερής χρήση των λόγιων και μη λόγιων αλλομόρφων αποτελεί ένδειξη μιας κυοφορούμενης γλωσσικής αλλαγής, όπου η παραδοσιακή λόγια μορφή συνυπάρχει

με την πιο απλοποιημένη, πιθανώς λόγω τάσεων εκλαΐκευσης και φυσικής εξέλιξης της γλώσσας.

Αξιοσημείωτο είναι πως στο κειμενικό σώμα δεν εντοπίστηκαν αποκλίσεις από τη λόγια μορφολογία σε άλλες πτώσεις πλην της γενικής. Αυτό μπορεί να οφείλεται στην πιθανή επεξεργασία και διόρθωση του γραπτού λόγου πριν την καταγραφή του. Στον κοινοβουλευτικό λόγο, τα πρακτικά πιθανότατα περνούν από γλωσσική επιμέλεια, η οποία εξασφαλίζει την τήρηση των γραμματικών κανόνων. Ωστόσο, είναι εύλογο να υποθέσουμε ότι τέτοιες μορφολογικές αποκλίσεις μπορεί να εμφανίζονται στον προφορικό λόγο, καθώς η άμεση χρήση της γλώσσας υπό πίεση, όπως σε ζωντανές συζητήσεις, αυξάνει την πιθανότητα λαθών.

Η αναφορά σε αυτό το φαινόμενο, ακόμη και αν δεν εντοπίστηκε στο corpus, είναι χρήσιμη, καθώς αναδεικνύει την πιθανή διάσταση μεταξύ του γραπτού και του προφορικού κοινοβουλευτικού λόγου. Μπορεί να επισημανθεί ότι τέτοιες αποκλίσεις ενδέχεται να αντικατοπτρίζουν την τάση της γλώσσας να εξελίσσεται και να προσαρμόζεται, ιδιαίτερα σε περιβάλλοντα που απαιτούν ταχύτητα και αυθορμητισμό, όπως ο κοινοβουλευτικός διάλογος. Συμπερασματικά, αν και δεν εντοπίστηκαν τέτοια λάθη στο σώμα κειμένων, η πιθανότητα εμφάνισής τους στον προφορικό λόγο υπογραμμίζει τη σημασία της γλωσσικής επιμέλειας και τη διαφορά μεταξύ της φυσικής χρήσης της γλώσσας και της επεξεργασμένης καταγραφής της.

4. Προτάσεις Διδασκαλίας

4.1. Διδακτικές προεκτάσεις

Στο τελευταίο κομμάτι της εργασίας θα επικεντρωθούμε στη σκιαγράφηση μιας διδακτικής πρότασης για την ανάδειξη των λόγιων επιθέτων στον Κοινοβουλευτικό λόγο, αξιοποιώντας το μοντέλο των πολυγραμματισμών.

Το «μοντέλο των πολυγραμματισμών» εντάσσει τη διδασκαλία, η οποία βασίζεται στο κείμενο, με στόχο να ενισχύσει τις δεξιότητες της αναλυτικής σκέψης, των γραμματικών φαινομένων, αλλά και τη φαντασία των μαθητών (Kalantzis&Core, 2001). Οι κανόνες της γραμματικής και όλες οι συμβάσεις εφαρμόζονται για να δίνουν νόημα στα πράγματα, ενώ η στρατηγική πραγματοποιείται στην τάξη μέσω τεσσάρων φάσεων (Κουτσογιάννη, 2017, σ. 300-304), οι οποίες είναι οι εξής: η πρώτη φάση είναι η πρακτική στην τάξη, όπου τίθενται οι βάσεις του μαθήματος. Συγκεκριμένα, ο παιδαγωγός ενθαρρύνει την τάξη να επιλέξει τα αναγνώσματα που κεντρίζουν την προσοχή του και δημιουργεί ένα περιβάλλον στο οποίο μπορούν να εμπνεόνται και να συμμετέχουν στις δραστηριότητες (τοποθετημένη πρακτική).

Στη συνέχεια, η δεύτερη φάση αφορά την ανάλυση της δομής των κειμένων, η οποία εστιάζει σε δύο επίπεδα. Το πρώτο επίπεδο περιλαμβάνει την εξέταση των λειτουργικών πτυχών των κειμένων, ώστε να αναγνωριστεί το κοινωνικό και πολιτιστικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται. Σε αυτό το σημείο, οι μαθητές αναπτύσσουν δεξιότητες κατανόησης της σχέσης του κειμένου με το επικοινωνιακό του περιβάλλον.

Η τρίτη φάση, ωστόσο, διαφοροποιείται, καθώς σχετίζεται με την ανασκόπηση και την ερμηνεία των προθέσεων των δημιουργών. Σε αυτό το στάδιο, οι μαθητές εστιάζουν στο «τι κρύβεται» πίσω από τα κείμενα, προσπαθώντας να αποκωδικοποιήσουν την πρόθεση του συγγραφέα και το επιδιωκόμενο μήνυμα του κειμένου. Ο στόχος είναι η ανάπτυξη κριτικής σκέψης και η ικανότητα εντοπισμού των διαφορετικών επιπέδων νοήματος, πέρα από την απλή λειτουργική ανάλυση του κειμένου.

Στην τέταρτη φάση οι μαθητές και οι μαθήτριες χρησιμοποιούν τις γνώσεις τους που έχουν αποκτήσει από προηγούμενες ενότητες για να γράψουν το κείμενο τους (μετασχηματισμένη πρακτική). Τα γραπτά που πρόκειται να παραγάγουν οι μαθητές μπορεί να είναι γραπτού, προφορικού ή πολυτροπικού χαρακτήρα κι ενισχύεται κατ' αυτό τον τρόπο η πολυδιάστατη έκφρασή τους (Κουτσογιάννης, 2017, σ. 300-304).

Ειδικότερα:

Οι διδακτικοί στόχοι της παρούσας πρότασης επικεντρώνονται στην κατανόηση της χρήσης των λόγιων στοιχείων στον κοινοβουλευτικό λόγο και τη διαχρονική εξέλιξή τους στη Νέα Ελληνική. Συγκεκριμένα, επιδιώκεται οι μαθητές/μαθήτριες να αναγνωρίσουν τη μορφολογική, συντακτική και λεξιλογική δομή των τριτόκλιτων επιθέτων, να διακρίνουν τις επικοινωνιακές τους λειτουργίες και να κατανοήσουν πώς η γλωσσική επιλογή επηρεάζεται από το επίσημο πλαίσιο χρήσης. Επιπλέον, μέσω της γλωσσικής ανάλυσης, καλούνται να αναπτύξουν κριτική σκέψη ως προς τη διαμόρφωση του ύφους στον δημόσιο λόγο, εξετάζοντας τις εξωγλωσσικές (κοινωνικές, ιδεολογικές) προεκτάσεις των γλωσσικών επιλογών. Τέλος, μέσα από τη συγκριτική μελέτη σύγχρονων και παλαιότερων γλωσσικών τύπων, επιδιώκεται να εξοικειωθούν με την έννοια της γλωσσικής αλλαγής και να προβληματιστούν για τη σχέση μεταξύ της λόγιας και της καθημερινής γλώσσας, κατανοώντας τη δυναμική και τη φύση της ελληνικής γλώσσας, η οποία μεταβάλλεται συνεχώς · ομοίως, μέσα από την παρατήρηση των δύο αλλομόρφων της γενικής ενικού (-ους/-η) να αναστοχαστούν πάνω στην έννοια του γλωσσικού λάθους ως φαινομένου που κυοφορείται εντός των διαδικασιών της γλωσσικής μεταβολής (βλ. και Καμηλάκη 2018).

Ο/η εκπαιδευτικός, ξεκινά το μάθημα και κάνει στην τάξη μια σειρά από ερωτήσεις, επιτρέποντας στους μαθητές να ψάξουν στο διαδίκτυο για γραπτά που τους αρέσουν και σχετίζονται με τον κοινοβουλευτικό λόγο, τα οποία θα παρουσιάσουν στην τάξη (τοποθετημένη πρακτική). Έπειτα, ξεκινά μια συζήτηση, που οδηγεί στην κατανόηση της ταξινόμησης των κειμένων, αλλά και την ανάλυση των χαρακτηριστικών τους. Καλούνται να χρησιμοποιήσουν έναν τόνο επισημότητας, για να προσδιορίσουν τι κοινό έχουν και σε τι διαφέρουν από τύπους προφορικής γλώσσας που χρησιμοποιούνται στην καθημερινή ζωή. Στο επόμενο βήμα,

διανέμονται επιλεγμένα αποσπάσματα κοινοβουλευτικού λόγου. Μετά την πρώτη συζήτηση σε ομαδικό επίπεδο, οι μαθητές με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού προσπαθούν να διευκρινίσουν ποιες πτυχές της γλώσσας συμβάλλουν σε έναν πιο επίσημο τόνο μέσα από συγκεκριμένα αποσπάσματα.

Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να ακούσει τις απαντήσεις των μαθητών και να τους ρωτήσει, αν έχουν ακούσει αυτά τα στοιχεία στην καθημερινή τους επικοινωνία και να διακρίνουν αν έχουν προέλευση από την αρχαία ελληνική γλώσσα. Μόλις οι μαθητές μοιραστούν τις σκέψεις τους, συνεργάζονται με τον εκπαιδευτικό, για να βγάλουν ένα συμπέρασμα. Αρχικά, ο εκπαιδευτικός από πλευράς του πρέπει πρώτα να προσδιορίσει τι σημαίνει λόγια στοιχεία και πώς αυτά συνδέονται με την ιστορία της ελληνικής γλώσσας. Σε δεύτερο χρόνο, οι μαθητές προσπαθούν να κατατάξουν τις λόγιες λέξεις των κειμένων που επεξεργάζονται ανάλογα με τη μορφολογία, τη σύνταξη και το λεξιλόγιό τους. Για παράδειγμα, επιθετικοί τύποι όπως *ουσιώδης*, *θεμελιώδης* κ.ά., απαντώνται τόσο στον σύγχρονο λόγο όσο και σε επίσημα κείμενα, διατηρώντας τη λόγια μορφολογία τους. Μόλις οι μαθητές μοιραστούν τις σκέψεις τους, συνεργάζονται με τον εκπαιδευτικό για να προσδιορίσουν τη σημασία των λέξεων και την ετυμολογική τους προέλευση. Έπειτα, μπορούν να προτείνουν σχετικές λέξεις που έχουν παραχθεί από την ίδια ρίζα, όπως *ουσιώδης* → *ουσία*, *ουσιαστικός*, ή *θεμελιώδης* → «*θεμέλιο*, *θεμελίωση* (Αναστασιάδης-Συμεωνίδης & Φλιάτουρας, 2018, σ. 40). Στη συνέχεια, ακολουθούν το παράδειγμα του εκπαιδευτικού και προσπαθούν να κατατάξουν τα τριτόκλιτα επίθετα, ειδικότερα, ανάλογα με τη μορφολογία τους, παρατηρώντας ότι διατηρούν την ίδια κατάληξη (-ώδης) ανεξαρτήτως γένους (π.χ. *ουσιώδης κανόνας*, *ουσιώδης αρχή*, *ουσιώδεις στοιχεία*). Έπειτά, παρατηρούν τη σύνταξη, αναλύοντας τη χρήση τους σε διαφορετικά συμφραζόμενα, όπως η *θεμελιώδης αρχή της δημοκρατίας έναντι του ουσιώδους στόχου της μεταρρύθμισης*. Τέλος, παρατηρούν το λεξιλόγιο και διακρίνουν πως τα συγκεκριμένα επίθετα απαντώνται κυρίως στον λόγιο, θεσμικό και επιστημονικό λόγο, π.χ. *η καίρια απόφαση της κυβέρνησης* (ανοικτή διδασκαλία).

Το επόμενο βήμα είναι η κριτική πλαισίωση. Σε αυτή τη διαδικασία, οι μαθητές δεν περιορίζονται μόνο στην εφαρμογή των κανόνων της γλώσσας, αλλά τους αναγνωρίζουν, τους περιγράφουν και τους συσχετίζουν με άλλες μορφολογικές, συντακτικές ή σημασιολογικές ιδιότητες, ανιχνεύοντας παράλληλα τις εξωγλωσσικές

(πολιτικές, ιδεολογικές) διαστάσεις της γλωσσικής χρήσης. Για παράδειγμα, κατά την εξέταση των τριτόκλιτων επιθέτων όπως *ουσιώδης*, *θεμελιώδης*, οι μαθητές μπορούν να παρατηρήσουν πώς σχηματίζεται η κλίση τους (π.χ. γενική ενικού «ουσιώδους», «θεμελιώδους») και να συγκρίνουν αυτές τις καταλήξεις με πιο οικεία επίθετα, συνδέοντας την όλη συζήτηση με τις διαδικασίες της γλωσσικής αλλαγής, ιδιαίτερα στην ελληνική γλώσσα. Επιπλέον, μπορούν να αναλύσουν πώς αυτά τα επίθετα χρησιμοποιούνται σε διαφορετικά επικοινωνιακά πλαίσια (π.χ. λόγιος έναντι καθημερινού λόγου) και πώς εξελίσσεται η χρήση τους στη Νέα Ελληνική. Τέλος, μπορούν να αναζητήσουν σε σώματα κειμένων ή στο διαδίκτυο τύπους με λόγια και τύπους με μη λόγια κατάληξη (π.χ. *ουσιώδους* vs *ουσιώδη*), να παρατηρήσουν τη συχνότητά τους και να προβληματιστούν για την έννοια του γλωσσικού «λάθους» και τη σύνδεσή του με τις μεταβολές του γλωσσικού συστήματος.

Πολλές από τις παρακάτω δραστηριότητες μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τον εκπαιδευτικό για να ενισχύσει τη διδασκαλία του. Κάποιες προτάσεις μπορούν να περιέχουν λέξεις με ορθογραφικά ή μορφολογικά λάθη κι έτσι οι μαθητές καλούνται να τα διορθώσουν. Επίσης, μπορούν να δουν τον αντίστοιχο λόγο από τη Βουλή, ώστε να γίνει αντιληπτό αν κατανοούν τις σχέσεις των λέξεων, τα στοιχεία, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο κινούνται τα πρόσωπα και τα σώματα των ομιλητών ενώ μιλούν. Στα γραπτά τους, μπορούν να εξετάσουν το σκεπτικό πίσω από την επιλογή της λέξης των ομιλητών και να εντοπίσουν πώς η χρήση της συνδέεται με τον κοινοβουλευτικό λόγο, ενσωματώνοντας τα στη συνέχεια σ' ένα ευρύτερο κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο. Τα παιδιά πρέπει να γνωρίζουν ότι, σε αυτήν την περίπτωση, ανάλογα με τις συνθήκες, επιλέγονται τα κατάλληλα γλωσσικά συστατικά, όπως ουσιαστικά, ρήματα, επίθετα, για να επιτευχθεί το επιθυμητό ύφος.

Τέλος, στο στάδιο της μετασχηματιστικής πρακτικής, οι μαθητές θα χωριστούν σε δύο ομάδες, προκειμένου να αναλύσουν τον κοινοβουλευτικό λόγο και να συμμετάσχουν σε μια δομημένη συζήτηση για τη χρήση της λόγιας και της νεοελληνικής μορφής της γλώσσας στον πολιτικό λόγο. Η μία ομάδα θα επιχειρηματολογήσει υπέρ της διατήρησης των λόγιων στοιχείων ως ένδειξης εγκυρότητας και κύρους, ενώ η άλλη θα υποστηρίζει τη χρησιμότητα της απλούστερης και πιο κατανοητής γλώσσας στη σύγχρονη πολιτική επικοινωνία. Ο εκπαιδευτικός θα συντονίζει τη συζήτηση, διασφαλίζοντας ότι οι μαθητές αξιοποιούν

αυθεντικά παραδείγματα από κοινοβουλευτικά κείμενα και ότι αναγνωρίζουν τη δυναμική φύση της γλώσσας σε θεσμικά περιβάλλοντα (Babaeian, 2021). Ως τελικό στάδιο της μαθησιακής διαδικασίας, θα αναλάβουν τη σύνθεση ενός σύντομου πολιτικού επιχειρήματος, υιοθετώντας διαφορετικά γλωσσικά ύφη (π.χ. λόγιο, καθημερινό, επίσημο), ώστε να κατανοήσουν πώς η γλωσσική επιλογή επηρεάζει τη ρητορική αποτελεσματικότητα. Αυτή η διαδικασία όχι μόνο ενισχύει την ακαδημαϊκή τους ικανότητα στην ανάλυση πολιτικού λόγου αλλά και τους βοηθά να αναγνωρίσουν τις κοινωνικοπολιτικές διαστάσεις της γλωσσικής αλλαγής και τις ιδεολογικές προεκτάσεις της (Babaeian, 2021).

4.2. Διδακτικό υλικό

Όπως ήδη αναδείχθηκε, η διδασκαλία των τριτόκλιτων επιθέτων και η εμβάθυνση στη χρήση τους στον κοινοβουλευτικό λόγο βοηθά τους μαθητές να κατανοήσουν τη σύνδεση μεταξύ μορφολογίας, ύφους και επικοινωνιακής λειτουργίας. Οι ασκήσεις που ακολουθούν έχουν ως στόχο να εξοικειώσουν τους μαθητές με τη μορφολογική ποικιλία αυτών των επιθέτων, να ενισχύσουν τη γλωσσική τους επίγνωση και να τους επιτρέψουν να αναγνωρίζουν την επίδραση του λόγιου στοιχείου σε επίσημες μορφές λόγου. Παράλληλα, μέσα από τη συζήτηση και τη μετατροπή των τύπων, οι μαθητές θα μπορούν να εντοπίσουν πρότυπα και τάσεις στη χρήση των λόγιων επιθέτων σε διαφορετικά επικοινωνιακά πλαίσια.

Η πρώτη σχετίζεται με την μετατροπή των τριτόκλιτων επιθέτων σε άλλο αριθμό και μπορεί να αξιοποιηθεί στο στάδιο της ανοικτής διδασκαλίας.

Να μεταφέρετε τις παρακάτω φράσεις που περιέχουν τριτόκλιτα επίθετα σε -ώδη από τον ενικό αριθμό στον πληθυντικό αριθμό ή αντίστροφα, όπου είναι απαραίτητο.

1. η δαιδαλώδης διαδικασία →
2. την παταγώδη αποτυχία →
3. της θεμελιώδους σημασίας →
4. το ογκώδες έργο →
5. των εργωδών προσπαθειών →

6. η αγωνιώδης αναμονή →
7. του θηριώδους όγκου →

Οι οδηγίες που δίνονται προς τους μαθητές είναι να μελετήσουν προσεκτικά την κλίση των τριτόκλιτων επιθέτων σε -ωδης και να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή στη συμφωνία γένους, αριθμού και πτώσης με το ουσιαστικό που συνοδεύουν. Έπειτα, μετά την ολοκλήρωση της άσκησης, συζητούνται τα εξής:

- Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίσατε στην κλίση των επιθέτων;
- Παρατηρήσατε αν οι φράσεις με λόγιες επιρροές (όπως τα τριτόκλιτα σε -ώδης) είναι συχνές στον κοινοβουλευτικό λόγο;
- Ποιο είναι το ύφος και η λειτουργία τέτοιων επιθέτων σε επίσημα κείμενα;

Η δεύτερη άσκηση σχετίζεται με τη συμπλήρωση κενών με τον κατάλληλο τύπο του επιθέτου σε -ωδης (ανοικτή διδασκαλία):

Συμπληρώστε τα κενά με τον κατάλληλο τύπο του επιθέτου σε -ώδης, σύμφωνα με το γένος, την πτώση και τον αριθμό που απαιτεί το νόημα της πρότασης.

1. Η _____ (δαιδαλώδης) διαδικασία χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή για να ολοκληρωθεί σωστά.
2. Οι _____ (αγωνιώδης) προσπάθειές του δεν πέρασαν απαρατήρητες από τους συναδέλφους του.
3. Το έργο είναι _____ (ογκώδης) και απαιτεί μεγάλο χρόνο ολοκλήρωσης.
4. Οι _____ (παταγώδης) αποτυχίες του έργου προκάλεσαν αντιδράσεις στην κοινωνία.
5. Η απόφαση βασίστηκε σε _____ (θεμελιώδης) αρχές της δικαιοσύνης.
6. Οι μαθητές παρέδωσαν μια _____ (μνημειώδης) εργασία γεμάτη λεπτομέρειες και παραδείγματα.
7. Οι _____ (εργώδης) προσπάθειες της ομάδας συνέβαλαν στην επιτυχία του σχεδίου.

Μια ακόμη άσκηση είναι η μετατροπή λόγιων τύπων με τριτόκλιτα επίθετα σε -ώδης. Παρακάτω δίνονται οι εξής οδηγίες:

A) Οδηγίες:

1. Διαβάστε προσεκτικά τις παρακάτω προτάσεις.
 2. Εντοπίστε τα υπογραμμισμένα λόγια στοιχεία, ειδικά τα τριτόκλιτα επίθετα σε -ώδης.
 3. Μετατρέψτε τις φράσεις ώστε να ταιριάζουν σε ανεπίσημο και οικείο ύφος. Κάντε και όσες άλλες αλλαγές χρειάζονται για να διατηρηθεί η σημασιολογική ακρίβεια.
-

B) Προτάσεις για Μετατροπή:

1. Ο νέος νόμος θα πρέπει να εφαρμόζεται σε **παταγώδεις** περιπτώσεις παραβίασης.
 2. Οι πολιτικές της κυβέρνησης χαρακτηρίζονται από **δαιδαλώδη** γραφειοκρατία.
 3. Η συζήτηση κατέληξε σε **αγωνιώδη** προσπάθεια εξεύρεσης λύσης.
 4. Η αναφορά αυτή είναι **μνημειώδης** για τη σημασία της προστασίας του περιβάλλοντος.
 5. Η αντιπολίτευση έκανε λόγο για **θεμελιώδη** δικαιώματα που παραβιάζονται.
 6. Η κατάσταση χαρακτηρίστηκε από **σκανδαλώδη** αδιαφάνεια στη διαδικασία.
 7. Οι μαθητές εκτίμησαν την **εργώδη** προσπάθεια του καθηγητή να εξηγήσει το θέμα.
 8. Το έργο ήταν μια **μεγαλειώδης** προσπάθεια ενίσχυσης της τοπικής οικονομίας.
 9. Οι νέες προτάσεις αντιμετωπίστηκαν με **παροιμιώδη** αδιαφορία.
-

Γ) Υποδείγματα Απαντήσεων (Μετατροπή σε Οικείο Ύφος):

1. Ο νέος νόμος πρέπει να εφαρμόζεται σε **μεγάλες** περιπτώσεις παραβίασης.
2. Οι πολιτικές της κυβέρνησης είναι γεμάτες από **περίπλοκη** γραφειοκρατία.
3. Η συζήτηση κατέληξε σε **αγχωτική** προσπάθεια εξεύρεσης λύσης.
4. Αυτή η αναφορά είναι **σημαντική** για την προστασία του περιβάλλοντος.

5. Η αντιπολίτευση μίλησε για **βασικά** δικαιώματα που παραβιάζονται.
6. Η κατάσταση χαρακτηρίστηκε από **τρομερή** αδιαφάνεια στη διαδικασία.
7. Οι μαθητές εκτίμησαν την **πολύ μεγάλη** προσπάθεια του καθηγητή να εξηγήσει το θέμα.
8. Το έργο ήταν μια **εντυπωσιακή** προσπάθεια ενίσχυσης της τοπικής οικονομίας.
9. Οι νέες προτάσεις αντιμετωπίστηκαν με **τρομερή** αδιαφορία.

Με αυτές τις δραστηριότητες οι μαθητές κατανοούν τη σημασιολογική διαφορά μεταξύ λόγιων και καθημερινών τύπων, εξασκούνται στη σύνδεση υφολογικών επιλογών με το επικοινωνιακό πλαίσιο (επίσημος/οικείος λόγος). Ακόμη, αναγνωρίζουν τη λειτουργία των τριτόκλιτων επιθέτων σε -ώδης στον κοινοβουλευτικό λόγο, καθώς και τις ιδεολογικές ή κοινωνικές αποχρώσεις τους.

Επέκταση Δραστηριότητας: Σύνδεση με Κοινοβουλευτικό Λόγο (κριτική πλαίσιωση)

Στη συγκεκριμένη άσκηση, οι μαθητές/μαθήτριες καλούνται να παρατηρήσουν τα λόγια τριτόκλιτα επίθετα σε -ώδης και να τα συνδέσουν με τα παραγλωσσικά και εξωγλωσσικά στοιχεία (όπως ο τόνος της φωνής, οι χειρονομίες ή οι εκφράσεις προσώπου) των ομιλητών/ομιλητριών κατά τη διάρκεια των κοινοβουλευτικών συνεδριάσεων.

Ένα κατάλληλο απόσπασμα από τις κοινοβουλευτικές ομιλίες που χρησιμοποιήσαμε παραπάνω, το οποίο περιλαμβάνει τριτόκλιτα επίθετα σε **-ώδης**, είναι το εξής:

«Τα οποία μέσω ενός δαιδαλώδους πλέγματος εταιρειών, κοινοπραξιών, όπου είναι και πάλι οι ίδιοι αφεντικά, παίρνουν και τις υπόλοιπες δουλειές και απορροφούνται όλα τα κονδύλια.»(Παναγιώταρος, Ηλίας, κοινοβουλευτική ομιλία)

Οι μαθητές/μαθήτριες θα δουλέψουν πάνω στην παραπάνω περίοδο λόγου και θα απαντήσουν στα εξής ερωτήματα:

1. Γλωσσική ανάλυση

- ο Ποιος είναι ο ρόλος του επιθέτου **δαιδαλώδους** στη συγκεκριμένη πρόταση;

- ο Πώς κλίνεται το συγκεκριμένο τριτόκλιτο επίθετο και ποια η σχέση του με το ουσιαστικό *πλέγματος*;
- ο Θα είχε την ίδια επίδραση η φράση αν αντικαθιστούσαμε το *δαιδαλώδους* με ένα πιο απλό συνώνυμο, όπως *πολύπλοκου*;

2. Σύνδεση με τον κοινοβουλευτικό λόγο

- ο Τι ύφος προσδίδει το λόγιο στοιχείο (επίθετο *δαιδαλώδους*) στην ομιλία;
- ο Γιατί ένας πολιτικός μπορεί να επιλέξει να χρησιμοποιήσει λόγια επίθετα όπως αυτό;

3. Εξωγλωσσική ανάλυση

- ο Παρατηρώντας αντίστοιχες κοινοβουλευτικές ομιλίες, πώς συνοδεύεται η χρήση τέτοιων όρων από παραγλωσσικά στοιχεία (τονισμός, χειρονομίες, παύσεις);
- ο Μπορείτε να αναπαραστήσετε στην τάξη την εκφώνηση της φράσης, μιμούμενοι τον κοινοβουλευτικό λόγο;

Γ) Συνολικά ερωτήματα για Συζήτηση και Ανάλυση:

1. Ποια τριτόκλιτα επίθετα σε *-ώδης* εντοπίσατε;
 - ο Π.χ. *παταγώδης*, *αγωνιώδης*, *θεμελιώδης*, *δαιδαλώδης*.
2. Πώς ενισχύουν τα λόγια στοιχεία τον λόγο του ομιλητή ή της ομιλήτριας;
3. Ποιος είναι ο στόχος της χρήσης αυτών των επιθέτων; Εντυπωσιασμός, έμφαση, κύρος;
4. Πώς υποστηρίζουν οι παραγλωσσικές (τόνος φωνής, παύσεις) και εξωγλωσσικές (χειρονομίες, εκφράσεις) επιλογές τη γλωσσική λειτουργία αυτών των επιθέτων;
5. Θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν άλλες γλωσσικές επιλογές με την ίδια αποτελεσματικότητα;

Συμπεράσματα

Η ανάλυση των λόγων επιθέτων στον κοινοβουλευτικό λόγο της Νέας Ελληνικής αναδεικνύει τις πολλαπλές λειτουργίες τους, τόσο στη ρητορική αποτελεσματικότητα όσο και στη διαμόρφωση θεσμικής εγκυρότητας. Τα ευρήματα επιβεβαιώνουν πως η χρήση αυτών των γλωσσικών στοιχείων δεν έχει περιορισμό μόνο στη δημιουργία ενός τυπικού ύφους, αλλά συμβάλλει επίσης στη δομή του πολιτικού επιχειρήματος, στην ενίσχυση της πειθούς, στην κορύφωση της συναισθηματικής έντασης και στην άρθρωση ιδεολογικών αφηγημάτων. Η λεξιλογική και μορφολογική ανάλυση κατέδειξε ότι επίθετα όπως *ουσιώδης*, *θεμελιώδης*, *σκανδαλώδης* χρησιμοποιούνται στρατηγικά, προκειμένου να

προσδώσουν έμφαση σε θεσμικές αρχές, ηθικές αξιολογήσεις ή πολιτικές αντιπαραθέσεις (Χριστίδης, 2008, σ. 44· Mackridge, 2014, σ. 211).

Ένα σημαντικό εύρημα της μελέτης είναι ότι, παρά τη λόγια προέλευσή τους, πολλά από αυτά τα επίθετα έχουν ενσωματωθεί δυναμικά στη σύγχρονη πολιτική επικοινωνία, διατηρώντας λειτουργικά στοιχεία της καθαρεύουσας, ενώ ταυτόχρονα εξελίσσονται μέσα από την καθημερινή χρήση τους στα θεσμικά και δημόσια συμφραζόμενα. Αυτή η μεταδόμηση της γλώσσας υποδηλώνει ότι το κοινοβουλευτικό ύφος διαμορφώνεται μέσα από τη σύγκλιση του λόγιου και του δημώδους στοιχείου, σε ένα γλωσσικό συνεχές που αντικατοπτρίζει την εξέλιξη της Νέας Ελληνικής (Αναστασιάδης-Συμεωνίδη & Φλιάτουρας, 2018, σ. 40).

Εκπαιδευτικά, η αξιοποίηση αυτών των γλωσσικών χαρακτηριστικών στη διδασκαλία μπορεί να ενισχύσει την κριτική γλωσσική επίγνωση των μαθητών και να τους βοηθήσει να κατανοήσουν πώς η γλώσσα χρησιμοποιείται ως εργαλείο εξουσίας, πειθούς και κοινωνικής διάκρισης. Η εργασία υποστηρίζει ότι δραστηριότητες, που εστιάζουν στη μορφολογία, τη σύνταξη και την πραγματολογική διάσταση των λόγιων επιθέτων, μπορούν να αναδείξουν την αλληλεπίδραση γλωσσικής παράδοσης και επικοινωνιακής καινοτομίας, βοηθώντας τους μαθητές να κατανοήσουν τη δυναμική φύση της γλώσσας και τον ρόλο της στη διαμόρφωση του πολιτικού λόγου (Babaeian, 2021).

Συμπερασματικά, η αλληλεπίδραση ιστορικών, γλωσσικών και ιδεολογικών διαστάσεων στη χρήση των λόγιων επιθέτων στον κοινοβουλευτικό λόγο αναδεικνύει ότι τα γλωσσικά αυτά στοιχεία εξακολουθούν να διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στη θεσμική επικοινωνία, όχι ως στατικά γλωσσικά απολιθώματα, αλλά ως ζωντανά εργαλεία που προσαρμόζονται και εξελίσσονται μέσα από τη χρήση. Προτείνεται, λοιπόν, η περαιτέρω έρευνα για τη μεταβολή του κοινοβουλευτικού ύφους στη σύγχρονη ελληνική πολιτική ρητορική, καθώς και η ένταξη των γλωσσικών αυτών φαινομένων σε διαθεματικές προσεγγίσεις στη γλωσσική εκπαίδευση, ώστε να ενισχυθεί η κατανόηση της σχέσης γλώσσας, εξουσίας και πολιτιστικής ταυτότητας (Φλιάτουρας, 2022, σ. 198).

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α., & Φλιάτουρας, Α. (2017). Από το λόγιο επίπεδο της Νέας Ελληνικής στην Αρχαία Ελληνική. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 38: 37-50.

Ανδριώτης, Ν. (1974). *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τ. Ε'. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.

Babaeian, A. (2021). Approaches to Pronunciation Instruction in Communicative Language Teaching Classrooms. *Journal of Studies in Education*, 11(4), 68. <https://doi.org/10.5296/jse.v11i4.18977>

Browning, R. (2014). *Η ελληνική γλώσσα μεσαιωνική και νέα*, Αθήνα : Παπαδήμας.

Γούτσος, Δ., & Φραγκάκη, Γ. (2016). *Εισαγωγή στη γλωσσολογία σωμάτων κειμένων*. Κάλλιπος, Ακαδημαϊκά Συγγράμματα.

Γεωργαλίδου, Κ. Θ. Φραντζή & Γ. Γιακουμάκης (2019). Κοινοβουλευτικός λόγος, ευγένεια και επιθετικότητα στο ελληνικό κοινοβούλιο. *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα* 39: 273-290.

Chilton, P. (2004). *Analysing Political Discourse: Theory and Practice*. Routledge, London and New York.

Διατσέντος, Π., 2007. «Το γλωσσικό ζήτημα». [Ηλεκτρονική πηγή] Θέματα ιστορίας της ελληνικής γλώσσας, Πύλη για την ελληνική γλώσσα. Διαθέσιμο στο http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/history/thema_12/ [Τελευταία πρόσβαση 16 Νοεμβρίου 2015].

Georgalidou, M., Frantzi, K., & Giakoumakis, G. (2019). Addressing adversaries in the Greek Parliament: a corpus-based approach. Στα *Πρακτικά του 13^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας* (p. 106).

Ilie, C. (2015). Parliamentary Discourse. Στο K. Tracy, C. Ilie & T. Sandel (επιμ.), *The International Encyclopedia of Language and Social Interaction*, 1-15. John Wiley & Sons, Inc.

Καμηλάκη, Μ. (2009). *Τα λόγια στοιχεία στη νεανική επικοινωνία: Κοινωνιοπραγματολογική διερεύνηση της ποικιλίας [± ΛΟΓΙΟ] στον γραπτό λόγο νεαρών ομιλητών της Νέας Ελληνικής*. Διδακτορική Διατριβή, Ε.Κ.Π.Α.

Καμηλάκη, Μ. (2018). «Ποιείται την νήσσαν...ή κοινώς κάνει την πάπια»: Από το δόγμα της γλωσσικής συνέχειας στην αρχή της γλωσσικής ποικιλότητας. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 38: 103-118

Καμηλάκη, Μ. (2021). Πρόσφυγες ή μετανάστες;; Γλωσσικές αναπαραστάσεις των μετακινούμενων πληθυσμών σε δεδομένα από τον κοινοβουλευτικό λόγο. *14ο Διεθνές Συνέδριο Ελληνικής Γλωσσολογίας*, 1(1), 478-489.

Καραντζόλα, Ε. & Φλιάτουρας, Α. (2004). *Γλωσσική αλλαγή*, Αθήνα: Νήσος.

Κουτσογιάννης, Δ. (2017). *Γλωσσική διδασκαλία χθες, σήμερα, αύριο: Μια πολιτική προσέγγιση*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών.

Kalatzis, M. & Cope, B. (2001). *Πολυγραμματισμοί*. Διαθέσιμο στο: https://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_e2/index.html

Λιάκος, Α. (2007). Γλώσσα και Έθνος στη Νεότερη Ελλάδα. *Θέματα Ιστορίας της*.

Mackridge, P. (2014). *Γλώσσα και εθνική ταυτότητα στην Ελλάδα 1766 – 1976*, Αθήνα: Πατάκης.

Phillips, L., & Jorgensen, M. (2009), *Ανάλυση λόγου, Θεωρία και μέθοδος*, μτφρ. Αλ. Κιουπκιολής. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Odlin, T., & Sinclair, J. (1994). Corpus, Concordance, Collocation. *The Modern Language Journal*, 78(3), 407. <https://doi.org/10.2307/330144>

Τσάκωνα, Β. (2008). Κοινοβουλευτικός λόγος: Μια πρώτη προσέγγιση. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 28: 391-401.

Τσάκωνα, Β. (2014). Ανάλυση Πολιτικού λόγου. Στο Μ. Γεωργαλίδου, Μ. Σηφianού, Β.Τσάκωνα (επιμ.), *Ανάλυση λόγου: Θεωρία και εφαρμογές*, 521-524. Αθήνα: Νήσος.

Tonnet, H.(2011). *Ιστορία της νέας ελληνικής γλώσσας*, Αθήνα: Παπαδήμας.

Treimane, L. (2011). Analyzing parliamentary discourse: systemic functional perspective. *Kalbotyra*, (63), 78-94.

Χριστίδης, Α.-Φ. (2001). *Ιστορία της ελληνικής γλώσσας. Από τις αρχές έως την ύστερη αρχαιότητα*, Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανώλη Τριανταφυλλίδη.

Χριστίδης, Α.-Φ. (2008). *Γλώσσα, Πολιτική, Πολιτισμός*, Αθήνα: Πόλις.

Παράρτημα

Για την ανάλυση της χρήσης των λόγιων επιθέτων στον κοινοβουλευτικό λόγο, αξιοποιήθηκε το σώμα κειμένων ParlaMint-GR, το οποίο περιέχει πρακτικά από συνεδριάσεις της Βουλής των Ελλήνων.

Ο συμφραστικοί πίνακες (concordances) δείχνουν παραδείγματα της πραγματικής χρήσης των επιθέτων σε -ώδης σε διαφορετικά συμφραστικά περιβάλλοντα, επιβεβαιώνοντας τον ρόλο τους στη διαμόρφωση της ρητορικής των πολιτικών ομιλητών. Μέσω αυτής της ανάλυσης, αναδεικνύεται όχι μόνο η συχνότητα εμφάνισής τους, αλλά και η λειτουργικότητά τους ως μέσο ενίσχυσης της πολιτικής επιχειρηματολογίας και της δημόσιας πειθούς.

context	, η προχειρότητά σας είναι	παροιμιώδης	. Κατ' αρχάς , τι	ΛΟΒΕΡΔΟΣ, ΑΝΔΡΕΑΣ
context	για τους πολίτες , είναι	παροιμιώδης	. Από τη μια ,	ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, ΜΑΡΙΟΣ
context	σε εργοστάσια βιοαιθανόλης . Η	παταγώδης	αποτυχία της συγκεκριμένης επένδυσης οδήγησε	ΖΑΝΝΑΣ, ΖΗΣΗΣ
context	ότι ενδεχόμενη αποτυχία , ενδεχομένως	παταγώδης	, όπως μπορεί να φαντάζεται	ΒΑΡΕΜΕΝΟΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ
context	των επιχειρήσεών τους . Η	παταγώδης	αποτυχία της ενεργειακής πολιτικής δεν	ΛΑΦΑΖΑΝΗΣ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ
context	αλλά για την Ελλάδα η	παταγώδης	αποτυχία της αντιμετώπισης είναι ζήτημα	ΚΑΤΣΗΣ, ΜΑΡΙΟΣ
context	της οικονομίας η αποτυχία είναι	παταγώδης	. Η ελληνική οικονομία κατέγραψε	ΜΠΑΡΚΑΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟ
context	οικονομίας , η αποτυχία είναι	παταγώδης	. Η ελληνική οικονομία κατέγραψε	ΑΧΤΣΙΟΓΛΟΥ, ΕΥΤΥΧΙΑ
context	πρωτοφανή στοχοποίησή μου . Η	παταγώδης	αποτυχία της Κυβέρνησης στη	ΠΑΠΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ, ΔΗΜ
context	πιο κατηγορηματικό τρόπο αποκαλύπτεται η	παταγώδης	αποτυχία της . Αντίθετα ,	ΚΟΜΝΗΝΑΚΑ, ΜΑΡΙΑ
context	επιτυχημένο Υπουργείο . Πλήρης και	παταγώδης	η αποτυχία ! Το λέω	ΚΕΓΚΕΡΟΓΛΟΥ, ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
context	το 1974 . Η νέα	παταγώδης	αυτή διπλωματική αποτυχία της Κυβέρνησης	ΤΣΙΠΡΑΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ
context	τρεις μήνες , είναι η	παταγώδης	κατάρρευση του αφηγήματος της δήθεν	ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ, ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ
context	το οποίο σχολιάσατε είναι η	παταγώδης	αποτυχία του δεύτερου μνημονίου και	ΤΣΙΠΡΑΣ, ΑΛΕΞΙΟΣ
context	. Δεν εξηγείται αλλιώς τέτοια	παταγώδης	αποτυχία . Αυτή είναι και	ΚΑΤΣΗΣ, ΜΑΡΙΟΣ
context	και η διάψευσή σας ήταν	παταγώδης	. Σήμερα ερχόμαστε εδώ να	ΤΣΙΠΡΑΣ, ΑΛΕΞΙΟΣ
context	μας . Αντιθέτως , ήταν	παταγώδης	η αποτυχία τους για την	ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ, ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ

context	Το μέτρο αυτό ως μια στοιχειώδης οικονομική βοήθεια στόχευε προφανώς στην	ΣΜΙΑΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ
context	προϋπόθεση για να επανέλθει μια στοιχειώδης κανονικότητα στην καθημερινή	ΦΙΛΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ
context	τις εκλογές , επανέρχεται μία στοιχειώδης σταθερότητα , αλλά τίποτα δεν	ΣΑΛΜΑΣ, ΜΑΡΙΟΣ
context	δούμε . Πιστεύω ότι είναι στοιχειώδης υποχρέωση κατ' αρχάς του δημάρχου	ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
context	ερωτήματα : Έχει γίνει κάποια στοιχειώδης διαβούλευση με τους δήμους ,	ΧΑΡΑΚΙΔΗΣ, ΚΥΡΙΑΚΟΣ
context	μας και συνεπώς , είναι στοιχειώδης έκφραση της ευρωπαϊκής αλληλεγγύης η	ΦΙΛΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ
context	επενδύσεις , πώς θα γίνει στοιχειώδης έστω χρηματοδότηση της ιδιωτικής και	ΣΚΑΝΔΑΛΙΔΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
context	ενός προγράμματος σπουδών είναι η στοιχειώδης υποχρέωση την οποία πρέπει ένας	ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ, ΚΥΡΙΑΚΟΣ
context	! Ζητήσαμε να υπάρξει ένα στοιχειώδης διάλογος , όχι χάριν της	ΣΤΑΘΑΚΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ
context	έναν σοβαρό σχεδιασμό και μια στοιχειώδης ιεράρχηση στο κυβερνητικό	ΔΑΝΕΛΛΗΣ, ΣΠΥΡΙΔΩΝ
context	δεν μπορεί να υπάρξει ούτε στοιχειώδης ανακούφιση του προβλήματος χωρίς σύγκρουση	ΛΑΜΠΡΟΥΛΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ

178 results • ipm: 3.00 • Showing 0 - 100 • [next](#)

Tags: [UD POS Tag](#) [Features](#) [Lemma](#)

context	χρηστής διοίκησης , που είναι θεμελιώδης αρχή του διοικητικού δικαίου ,	ΣΤΡΑΤΟΥΛΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
context	ο θεσμός της Εθνοφυλακής είναι θεμελιώδης για την ορθή και αποτελεσματική	ΧΑΤΖΗΣΑΒΒΑΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ
context	καθώς η αποπεράτωση αυτή είναι θεμελιώδης ανάγκη για την επίτευξη του	ΔΗΜΟΣΧΑΚΗΣ, ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
context	ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης . Ο θεμελιώδης κανόνας είναι η διασφάλιση της	BENIZEΛΟΣ, ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ
context	με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες είναι θεμελιώδης δείκτης πολιτισμού . Η διακηρυγμένη	ΚΟΥΡΑΚΗΣ, ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
context	μία πολύ κρίσιμη , μια θεμελιώδης διάταξη του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας	BENIZEΛΟΣ, ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ
context	παιδείας , παρ' ότι είναι θεμελιώδης λίθος όλων των θετικών επιστημών	ΦΟΡΤΣΑΚΗΣ, ΘΕΟΔΩΡΟΣ

178 results • ipm: 3.00 • Showing 0 - 100 • [next](#)

Tags: [UD POS Tag](#) [Features](#) [Lemma](#)

context	χρηστής διοίκησης , που είναι θεμελιώδης αρχή του διοικητικού δικαίου ,	ΣΤΡΑΤΟΥΛΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
context	ο θεσμός της Εθνοφυλακής είναι θεμελιώδης για την ορθή και αποτελεσματική	ΧΑΤΖΗΣΑΒΒΑΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ
context	καθώς η αποπεράτωση αυτή είναι θεμελιώδης ανάγκη για την επίτευξη του	ΔΗΜΟΣΧΑΚΗΣ, ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
context	ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης . Ο θεμελιώδης κανόνας είναι η διασφάλιση της	BENIZEΛΟΣ, ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ
context	με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες είναι θεμελιώδης δείκτης πολιτισμού . Η διακηρυγμένη	ΚΟΥΡΑΚΗΣ, ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
context	μία πολύ κρίσιμη , μια θεμελιώδης διάταξη του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας	BENIZEΛΟΣ, ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ
context	παιδείας , παρ' ότι είναι θεμελιώδης λίθος όλων των θετικών επιστημών	ΦΟΡΤΣΑΚΗΣ, ΘΕΟΔΩΡΟΣ

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.